

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

**STRATEŠKI IZZIVI PREVLAJUJOČIH TELEKOMUNIKACIJSKIH
OPERATERJEV V SREDNJI EVROPI**

Ljubljana, september 2015

TOMAŽ MODIC

IZJAVA O AVTORSTVU

Spodaj podpisani Tomaž Modic, študent Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, izjavljam, da sem avtor diplomskega dela z naslovom *Strateški izzivi prevladujočih telekomunikacijskih operaterjev v srednji Evropi*, pripravljenega v sodelovanju s svetovalcem dr. Matejem Švigljem.

Izrecno izjavljam, da v skladu z določili Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah (Ur. l. RS, št. 21/1995 s spremembami) dovolim objavo diplomskega dela na fakultetnih spletnih straneh.

S svojim podpisom zagotavljam, da

- je predloženo besedilo rezultat izključno mojega lastnega raziskovalnega dela;
- je predloženo besedilo jezikovno korektno in tehnično pripravljeno v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, kar pomeni, da sem
 - poskrbel, da so dela in mnenja drugih avtorjev oziroma avtoric, ki jih uporabljam v diplomskem delu, citirana oziroma navedena v skladu z Navodili za izdelavo zaključnih nalog Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, in
 - pridobil vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti (v pisni ali grafični obliki) uporabljena v tekstu, in sem to v besedilu tudi jasno zapisal;
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del (v pisni ali grafični obliki) kot mojih lastnih – kaznivo po Kazenskem zakoniku (Ur. l. RS, št. 55/2008 s spremembami);
- se zavedam posledic, ki bi jih na osnovi predložene diplomskega dela dokazano plagiatorstvo lahko predstavljalo za moj status na Ekonomski fakulteti Univerze v Ljubljani v skladu z relevantnim pravilnikom.

V Ljubljani, dne 15.9.2015

Podpis avtorja:

KAZALO

UVOD	1
1 OBRAVNAVANE DRŽAVE IN TELEKOMI	2
2 GOSPODARSKA GIBANJA V EU IN SREDNJI EVROPI	3
2.1 Makroekonomsko okolje	4
2.1.1 Bruto domači proizvod	4
2.1.2 Brezposelnost	4
2.1.3 Zasebna potrošnja	4
2.1.4 Investicije	5
2.1.5 Napoved za leti 2015 in 2016	5
2.2 Trg telekomunikacij	5
3 ANALIZA POSLOVANJA IZBRANIH TELEKOMOV	6
3.1 Prihodki	7
3.2 EBITDA in čisti poslovni izid	7
3.3 Denarni tok in dividende	8
3.4 Naložbe v omrežje	9
4 PREMIKI IN IZZIVI V TELEKOMUNIKACIJAH	11
4.1 Klasična fiksna telefonija v zatonu	11
4.2 Visoka zasičenost trga mobilne telefonije	12
4.3 Počasnejša rast širokopasovnih priključkov	14
4.4 Druge storitve	15
4.4.1 Vzpon plačljive televizije	15
4.4.2 Združevanje storitev v paketno ponudbo	15
4.4.3 Mobilni širokopasovni internet	16
4.4.4 Ostale storitve	16
5 REGULATIVA	17
5.1 Fiksna telefonija	18
5.2 Mobilna telefonija	18
5.3 Širokopasovni dostop	19

6 RACIONALIZACIJA IN PRESTRUKTURIRANJE POSLOVANJA	21
6.1 Zniževanje stroškov.....	21
6.2 Združevanje fiksnih in mobilnih storitev	21
6.3 Širitev poslovanja v druge države	23
SKLEP.....	24
LITERATURA IN VIRI.....	25
PRILOGE	

UVOD

Družbe v sektorju telekomunikacij so stalno podvržene hitrim in pomembnim tehnološkim spremembam, ki jih je navadno težko napovedati. V zadnjih letih je bilo tako na mobilnem kot na širokopasovnem področju veliko tehnoloških prebojev, ki so od operaterjev zahtevali obsežna vlaganja in prilagajanje organizacije poslovanja novim storitvam. Velik vpliv na njihovo poslovanje so imele tudi spremembe evropske in nacionalne zakonodaje.

Predmet obravnave tega diplomskega dela je predstavitev glavnih izzivov prevladujočih telekomunikacijskih operaterjev v državah Srednje Evrope. Obravnaval in analiziral bom nekatere ključne podatke v njihovem poslovanju v zadnjih osmih letih (od 2007 do 2014) in glavne trende v industriji, ki so v tem obdobju vplivali nanj. Preučil bom tudi dogajanje na področju regulative.

Namen diplomskega dela je preučiti preteklo poslovanje nekdanjih monopolistov in dobljene rezultate povezati ter ustrezno umestiti znotraj tehnoloških, regulatornih in strukturnih sprememb. Po drugi strani je namen ugotoviti, s kakšnimi težavami v poslovanju se telekomi že srečujejo oziroma se še bodo ukvarjali v naslednjih nekaj letih.

Osnovni cilj raziskovanja je potrditi ali ovreči naslednje domneve:

- ⤴ uporaba tradicionalnih govornih telekomunikacijskih storitev se zmanjšuje;
- ⤴ trg mobilne telefonije se približuje visoki stopnji zasičenosti;
- ⤴ operaterji izpada obstoječih prihodkov ne morejo nadomestiti z uvedbo novih tehnologij in storitev;
- ⤴ evropski in nacionalni regulatorji skušajo znižati stroške telekomunikacijskih storitev in povečati konkurenco na trgu;
- ⤴ zaradi upadanja donosnosti poslovanja operaterji manj vlagajo v omrežje;
- ⤴ ker operaterji niso mogli ohraniti pričakovanih stopenj donosa, so se odločili za prestrukturiranje svojega poslovanja.

Diplomsko delo je poleg uvodnega in sklepnega dela razdeljeno na šest poglavij. V prvem bom opredelil geografsko območje, ki je predmet obravnave, in predstavil družbe, ki so vključene v analizo. Ker na njihovo poslovanje vpliva predvsem okolje, bom v nadaljevanju predstavil aktualno makroekonomsko dogajanje na omenjenem območju in gibanje na telekomunikacijskem trgu. V tretjem poglavju bom po posameznih operaterjih analiziral gibanje prihodkov, čistega poslovnega izida, prostega denarnega toka in dividend ter njihovo soodvisnost. Pri nekaterih bom predstavil glavne razloge za spremembo. Predstavil bom tudi, koliko posamezni operaterji vlagajo v izgradnjo in posodobitev omrežja in ali se številka povečuje ali zmanjšuje. Nato bom preučil glavne strukturne spremembe v industriji, na primer substitucijo tradicionalne fiksne telefonije z internetno in umirjanje rasti števila širokopasovnih priključkov. V petem poglavju se bom osredotočil

na regulativo, saj je od nje močno odvisna ekonomska upravičenost vlaganj. V zadnjem poglavju bom preučil, kako so se operaterji odzvali na korenite spremembe v industriji, bodisi z zmanjševanjem stroškov bodisi s širjenjem na druge trge in konsolidacijo poslovanja.

Pri izdelavi diplomskega dela bom uporabil opisno metodo, s preučevanjem domače in tuje literature. Poleg znanstvenih člankov se bom osredotočil na strokovne študije analitičnih hiš in dostopne dokumente Evropske komisije. Velik del podatkov bom črpal iz letnih poročil telekomunikacijskih operaterjev.

1 OBRAVNAVANE DRŽAVE IN TELEKOMI

Pod drobnogled bom vzel nekdanje monopoliste v državah Srednje Evrope. Gre za geografsko območje, v katero večina virov umešča Avstrijo, Češko, Madžarsko, Nemčijo, Poljsko, Slovaško, Slovenijo in Švico. Iz analize bom izvzel Nemčijo, saj tamkajšnji prevladujoči operater Deutsche Telekom letno ustvari več kot še enkrat toliko prihodkov kot vse druge analizirane družbe skupaj. Hkrati je večinski lastnik več operaterjev, ki so vključeni v analizo. V analizo bom dodatno vključil nacionalnega operaterja iz Hrvaške, ki le delno leži v Srednji Evropi, vendar sta velikost in razvitost njenega telekomunikacijskega trga primerljivi z drugimi državami. Smiselno je tudi primerjati hrvaški telekom z madžarskim in slovaškim, saj imajo istega večinskega lastnika.

Obravnaval bom naslednje družbe oziroma skupine:

- ♣ Telekom Austria Group (Avstrija);
- ♣ O2 Czech Republic (Češka);
- ♣ T-Hrvatski Telekom (Hrvaška);
- ♣ Magyar Telekom (Madžarska);
- ♣ Orange Polska (Poljska);
- ♣ Slovak Telekom (Slovaška);
- ♣ Telekom Slovenije (Slovenija);
- ♣ Swisscom (Švica).

Vse družbe so ponudnice celovitih telekomunikacijskih storitev. Na lastnem omrežju omogočajo uporabo fiksne in mobilne telefonije, televizije, širokopasovnega dostopa do interneta in podatkovnih storitev. Nekatere se ukvarjajo tudi z informacijskimi storitvami, gradnjo in vzdrževanjem omrežja, mediji, oglaševanjem in plačilnimi storitvami. Svoje storitve ponujajo tako rezidenčnim kot poslovnim uporabnikom.

Na domačem trgu družbe zasedajo vodilni položaj, kar izvira še iz časa, ko so bile edine ponudnice na trgu. Večina ima vodilni tržni delež na področju fiksne in mobilne govorne telefonije ali vsaj drugega največjega. Nekoliko drugače je na področju širokopasovnih

povezav, saj se je tehnologija uveljavila šele v zadnjih desetih letih in nekdanji monopolisti zaradi večje konkurence obvladujejo manjši del trga (Priloga 1).

Nekatere družbe so poslovanje v preteklosti razširile tudi prek meja, večinoma na območje jugovzhodne Evrope, na kar je v veliki meri vplivalo njihovo lastništvo. Družbe O2 Czech Republic, T-Hrvatski Telekom, Orange Polska in Slovak Telekom, v katerih je bila izvedena privatizacija in je do večinskega lastništva prišel strateški vlagatelj, so prisotne na največ dveh različnih trgih, medtem ko se je Magyar Telekom širil na območja, na katerih njegov lastnik ni bil prisoten. Družba Telekom Slovenije, v kateri je bila izvedena javna prodaja delnic na borzi in država še vedno obvladuje večinski delež, se je medtem prek prevzemov širila v države jugovzhodne Evrope. Podobno je bilo pri Telekomu Austria (Priloga 2).

Družbe so po velikosti različne. Najmanj prihodkov ustvari Telekom Slovenije, dobrih 750 milijonov evrov letno. Nekaj več so jih v letu 2014 imeli O2 Czech Republic, T-Hrvatski Telekom in Slovak Telekom. Največ prihodkov je v omenjenem letu zabeležil Swisscom, okrog 9,3 milijarde evrov. Po številu zaposlenih je bil konec leta 2014 najmanjši Slovak Telekom, največji pa švicarski Swisscom, ki je imel 21.125 delavcev (Priloga 2). Velike razlike so tudi pri številu priključkov. Na praktično vseh področjih je najmanjši Telekom Slovenije, največja pa sta Orange Polska in Swisscom. Na področju fiksne govorne telefonije število priključkov sega od nekaj manj kot 450.000 do 4,5 milijona (Priloga 18), na področju mobilne telefonije od dveh do blizu 20 milijonov (Priloga 19), na področju širokopasovnih povezav pa je razpon med 350.000 in štirimi milijoni priključkov (Priloga 20).

2 GOSPODARSKA GIBANJA V EU IN SREDNJI EVROPI

Poslovanje telekomunikacijskih operaterjev je v pomembni meri odvisno od gibanj v makroekonomskem okolju. Na finančni položaj družb, operativni rezultat in denarni tok vplivajo predvsem dogajanje v gospodarstvu in na finančnih trgih ter spremembe obrestnih mer in tečajev nacionalnih valut (Swisscom, 2012). Med kazalniki, ki opazneje vplivajo nanje, so še sprememba bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju BDP), stopnja inflacije, raven brezposelnosti in gibanje zasebne potrošnje. Na ta način zaznavajo potencialne spremembe v obnašanju strank in učinkoviteje obvladujejo tveganja, določajo cenovno politiko ter uvajajo nove izdelke (Telekom Austria, 2012).

V prvem delu bom analiziral makroekonomske kazalnike v izbranih državah, saj se morebitno zmanjšanje gospodarske aktivnosti lahko odrazi v nižjem BDP, zaposlenosti in investicijah (Orange Polska, 2012). Ker so gospodarstva v Evropski uniji (v nadaljevanju EU) močno odvisna drugo od drugega, bom v analizo vključil tudi podatke za celotno EU. V drugem delu bom predstavil dogajanje na trgu telekomunikacij na območju Srednje Evrope, s poudarkom na obdobju od leta 2010 do leta 2014, in oceno za leto 2015.

2.1 Makroekonomsko okolje

Svetovna recesija, ki se je začela konec leta 2007, je pustila vidne posledice na podjetjih in državah po svetu. V tem obdobju se je domala vsem državam v EU zmanjšal BDP. Raven brezposelnosti se je povečala, oboje pa je odraz nižjega povpraševanja po dobrinah in zatem še zmanjšane investicijske dejavnosti.

2.1.1 Bruto domači proizvod

Realni BDP držav EU se je v obdobju od januarja 2008 do decembra 2014 po podatkih Eurostata v povprečju povečal za nekaj desetink odstotne točke (Priloga 3). Kritično je bilo leto 2009, po katerem pa so države praktično okrevale. Do preobrata je prišlo v letu 2014, ko je večina izbranih držav zvišala raven BDP, nekatere so imele celo večodstotno rast. Upad BDP so zabeležili le na Hrvaškem. V celotnem obdobju so jo najslabše odnesli na Hrvaškem in v Sloveniji, kjer so leto 2014 končali s štiri do deset odstotkov nižjim realnim BDP glede na leto 2007. V pozitivnem smislu izstopata Poljska, ki je BDP v sedmih letih povečala za dobrih 24 odstotkov, in Slovaška, ki ga je zvišala za več kot 14 odstotkov (Priloga 3).

2.1.2 Brezposelnost

Stopnja brezposelnosti se je do leta 2013 skokovito povečevala, tako v Evropi kot v izbranih državah. Če je v EU konec leta 2008 znašala sedem odstotkov, se je leto kasneje skupaj s padcem BDP povečala na devet odstotkov. Najslabši sta bili leti 2012 in 2013, ko se je brezposelnost povečala v praktično vseh državah, v povprečju za kar 0,6 odstotne točke. V letu 2014 se je trend pri večini obrnil navzdol. Praktično v vseh državah, iz katerih prihajajo izbrani telekomi, so v sedmih letih doživeli visoko rast brezposelnosti, na Hrvaškem se je na primer zvišala za 8,7 odstotne točke. Najnižjo rast brezposelnosti so imeli na Madžarskem, kjer se je od leta 2007 do 2014 celo zmanjšala za 0,1 odstotne točke (Priloga 4).

2.1.3 Zasebna potrošnja

Zasebna domača potrošnja se je gibala zelo podobno kot realni BDP. Po podatkih Evropske komisije se je še v drugem četrtletju leta 2008 povečala, nato je močno upadla. Do konca marca 2009 se je nominalno znižala za 5,8 odstotka na letni ravni. Medtem ko v nekaterih državah niso delili te usode in so zvišali obseg zasebne domače potrošnje (Avstrija in Švica), so drugod doživeli več kot desetodstotni padec (Madžarska). Države EU so v sedemletnem obdobju nadoknadile velik padec iz leta 2009, predvsem na račun rasti v letih 2010, 2011 in 2014. Kljub temu so višje vrednosti zasebne potrošnje beležili le v polovici držav, v Avstriji, na Češkem, Poljskem in v Švici. Poljska je bila v letu 2014 kar 12 odstotkov nad ravni iz predkriznega leta 2008 (Priloga 5).

2.1.4 Investicije

Podobno je bilo na področju bruto investicij v osnovna sredstva. Še leta 2008 so domala vse izbrane države zabeležile rast, leto kasneje pa so se investicije zmanjšale za več kot deset odstotkov in bile po podatkih Evropske komisije le malo nad tistimi iz leta 2005. V nasprotju s Poljsko, kjer je bil padec investicij enoodstoten, je večina držav doživela občutno znižanje tega kazalnika. V obdobju od januarja 2008 do decembra 2014 so imeli v večini izbranih držav negativen trend na področju investicij. Najslabše je bilo na Hrvaškem in v Sloveniji. Če je prva država obdobje zaključila 35 odstotkov pod ravniyo iz konca leta 2007, ga je Slovenija končala s 40 odstotki manj investicij (Priloga 6).

2.1.5 Napoved za leti 2015 in 2016

Potem ko je gospodarstvo EU v letu 2013 stagniralo, se je v letu 2014 po zadnjih ocenah Evropske komisije vrnila rast realnega BDP. V povprečju naj bi se zvišal za 1,3 odstotka. V letih 2015 in 2016 bo sledilo še spodbudnejše okrevanje gospodarske aktivnosti. Vse izbrane države bodo povečale BDP, pri večini bo rast celo več kot dwoodstotna (Priloga 3). Vrnili naj bi se rast zasebne potrošnje (Priloga 5) in investicij (Priloga 6), z okrevanjem pa naj bi se začela zniževati tudi raven brezposelnosti (Priloga 4).

2.2 Trg telekomunikacij

Evropski trg telekomunikacijskih storitev je nazadnje zabeležil rast v letu 2008, ko se je njihova vrednost povečala za dober odstotek (ETNO, 2014). Do tistega leta so se povečevali tudi prihodki telekomov na področju mobilnih storitev, nato so se sploh prvič zmanjšali. Tako so bili prihodki telekomov v EU, vključno s Turčijo, v recesijskem letu 2009 nižji za več kot dva odstotka (ETNO, 2012b). Na geografskem območju Srednje Evrope, ki delno obsega izbrane države in kjer je bila rast do leta 2008 nadpovprečna, je medtem prišlo do mnogo večjega upada prihodkov (Priloga 7).

Krčenje trga se je nadaljevalo v letih od 2010 do 2014, ko so prihodki evropskih telekomov padli za med enim in štirimi odstotki letno. V celotnem obdobju so bili nižji za skupno 11 odstotkov (ETNO, 2014). V letu 2012 so se prihodki, ustvarjeni na trgu telekomunikacij na območju Srednje Evrope, znižali za 1,8 odstotka in dosegli celo raven, nižjo od tiste v letu 2006. V EU je bil padec več kot triodstoten, trend zniževanja prihodkov pa je v veliki meri posledica upada fiksne in mobilne govorne telefonije (Evropska komisija, 2013c).

Če so se prihodki od mobilne govorne telefonije in mobilnih podatkovnih storitev, ki predstavljajo pomemben del prihodkov operaterjev, do leta 2011 minimalno povečevali, je leta 2012 prišlo do preobrata. Obseg prihodkov se je namreč znižal za več kot odstotek. Na drugi strani se je še pospešil upad prihodkov na področju fiksne govorne telefonije in upočasnila rast internetnih storitev, na katere odpade tretjina njihovih prihodkov (ETNO, 2013). Pomembno je bilo gibanje na področju internetnih storitev, kjer se je rast leta 2011 zmanjšala s 6,4 na 2,9 odstotka. Enako se je zgodilo s prihodki od plačljive televizije (Evropska komisija, 2012a).

Napovedi analitikov, da bo do stabilizacije trga in s tem prihodkov telekomov prišlo v letu 2012 (Erste bank, 2011), se niso uresničile. Podjetniški in javni sektor sta znižala svoje izdatke za telekomunikacijske storitve (Erste Bank, 2012). Posebni davek nanje so uvedli na Madžarskem, v Srbiji in na Hrvaškem. V obdobju od leta 2007 do leta 2012 se je tako evropski trg telekomunikacij skrčil za pet odstotkov (ETNO, 2012b), na območju Srednje Evrope pa za okoli osem odstotkov (Olszynka, 2012). Na osnovi tega, da so se prihodki telekomov zniževali tudi v letih 2010 in 2011, ko je v Evropi prišlo do manjšega gospodarskega okrevanja, lahko sklepamo, da telekomunikacijsko panogo bolj kot ciklične krojijo strukturne spremembe (ETNO, 2012b).

Med glavnimi razlogi, zakaj ni prišlo do okrevanja, so: uporabniki se selijo na cenejše produkte; število uporabnikov se zaradi brezposelnosti zmanjšuje; podjetja, tudi mala in srednje velika, si poskušajo zagotoviti cenejše pogoje; države krčijo proračune za javnofinančne projekte, kar pripelje do preložitve ali odpovedi projektov; substitucija fiksnih komunikacij z mobilnimi, kar vodi v manjši promet in tudi izgube na fiksnem delu poslovanja; substitucija fiksnih širokopasovnih storitev z mobilnimi; upad cen zaključevanja mobilnih klicev; zniževanje tako cen klicev kot podatkovnega prenosa pri mobilnem gostovanju v EU; vedno močnejša konkurenca, predvsem na področju mobilnega interneta in fiksnih širokopasovnih storitev; višji stroški prevzema novih uporabnikov zaradi porasta pametnih telefonov (Erste Bank, 2011).

Nasploh so v telekomunikacijski panogi ves čas prisotni naslednji ključni trendi oziroma cilji: povečanje prenosnih hitrosti do naročnika, zagotovitev širokopasovnega dostopa vsem gospodinjstvom, poslovna preobrazba v odnosu do virtualnih operaterjev, ki nimajo lastnega omrežja, ter selitev prehoda na internetni protokol (v nadaljevanju IP) s fiksnega omrežja tudi na mobilno.

Države, iz katerih prihajajo obravnavani telekomi, veljajo za razmeroma bolj razvite na področju telekomunikacij, kar kaže tudi kazalnik ICT Development Index, ki ga pripravlja Mednarodna telekomunikacijska unija (v nadaljevanju ITU). Ta združuje 11 kazalnikov, povezanih z dostopom, uporabo in poznavanjem informacijskih in komunikacijskih tehnologij, kot sta deleža gospodinjstev z računalnikom in uporabnikov interneta. Med skupno 166 državami je bila v letu 2013 od izbranih držav najslabše uvrščena Madžarska, ki je z indeksom 6,52 zasedla 46. mesto. Švica je medtem z indeksom 8,11 zasedla 13. mesto. V primerjavi z letom 2010 je večina izbranih držav izboljšala svoj rezultat oziroma indeks (ITU, 2014).

3 ANALIZA POSLOVANJA IZBRANIH TELEKOMOV

V analizi so upoštevane najpomembnejše postavke iz izkaza poslovnega izida družb, to so poslovni prihodki, denarni tok iz poslovanja (v nadaljevanju EBITDA) in čisti poslovni izid. Podrobno je predstavljeno njihovo gibanje po letih in tudi soodvisnost. Dodatno so vključeni še prosti denarni tokovi in dividende, ki jih operaterji izplačujejo.

3.1 Prihodki

Obravnavani telekomi so pred začetkom gospodarske krize, torej do leta 2008, dosegali visoko rast prihodkov, po njenem izbruhu pa so delili usodo preostalega gospodarstva. Od začetka leta 2008 do konca leta 2014 so v povprečju izgubili več kot 15 odstotkov prihodkov, tako v lokalnih valutah kot v vrednostih, preračunanih v evre (Priloga 8).

V letu 2009 je rast obsega poslovanja beležil le Telekom Slovenije, pa še to na račun prevzema operaterja v Makedoniji. Druge družbe so doživele padec prihodkov, od 1,5 odstotka (Swisscom) do skoraj osmih odstotkov (Orange Polska). V povprečju jih je doletel štiriodstotni upad prihodkov (Priloga 8).

Tudi v letu kasneje so telekomi drug za drugim dosegali negativne rasti, le da so bili padci nižji kot v letu 2009. Preračunano v evre je Swisscom zabeležil visoko, 18,5-odstotno rast, vendar je bila ta posledica predvsem rasti tečaja švicarskega franka v primerjavi z evrom. V lokalni valuti so mu namreč prihodki celo minimalno padli. Osem telekomov je leto 2010 končalo v povprečju s tremi odstotki manj prihodkov (Priloga 8).

Leto 2011 je bilo za telekome najslabše dotlej, kar je bilo skladno s predhodnimi napovedmi analitikov. Večina se jih je soočila s še višjim padcem prihodkov kot leto pred tem. Preračunano v evre so jih skupno dosegli skoraj sedem odstotkov manj kot v letu 2010, po lokalnih valutah pa še vedno zmernih 3,9 odstotka manj (Priloga 8).

Z letom 2012 se je upadanje prihodkov telekomov začelo upočasnjavati, saj so jih izgubili manj kot leto prej, v lokalnih valutah okoli 3,5 odstotka, preračunano v evre pa le odstotek. Magyar Telekom je po štirih negativnih letih ponovno beležil rast, manj prihodkov kot leto prej so izgubili Telekom Austria, O2 Czech Republic in Swisscom (Priloga 8).

Družbe so v letu 2013 izgubile še nekoliko manj prihodkov, toda razlike med posameznimi operaterji so bile velike. Po eni strani so O2 Czech Republic, T-Hrvatski Telekom in Orange Polska beležili nadpovprečno, tudi rekordno izgubo prihodkov, vendar so preostali operaterji vidno izboljšali obseg poslovanja. Madžarskemu telekomu sta se na pozitivnem področju pridružila tudi Telekom Slovenije in Swisscom. V povprečju so operaterji izgubili najmanj prihodkov po začetku krize, le 2,5 odstotka v lokalnih valutah.

Čeprav je bilo za leto 2014 napovedano nadaljnje okrevanje, družbe pa naj bi druga za drugo beležile boljše rezultate na področju prihodkov oziroma naj bi bil njihov padec manjši kot v letu pred tem, se to ni zgodilo. V povprečju so se jim prihodki, preračunani v evre, zmanjšali za več kot štiri odstotke, kar pomeni malenkost boljši rezultat glede na predhodno leto. Toda povprečje kazijo izjemni rezultati Swisscoma, ki je v letu 2014 zabeležil visoko rast. Brez njega so izbrani telekomi izgubili kar 5,5 odstotka vseh prihodkov. V letu 2015 naj bi vendarle prišlo do izboljšanja (Erste Bank, 2013).

3.2 EBITDA in čisti poslovni izid

Na krčenje poslovanja, ki je povezano predvsem z večjo konkurenco in zamiranjem tradicionalne fiksne telefonije, so se telekomi skušali odzvati enako – z znižanjem stroškov

oziroma s prestrukturiranjem poslovanja, vendar so bili njihovi rezultati različni. O tem bom podrobneje pisal v šestem poglavju. Pri nekaterih telekomih so se na čistem poslovnem izidu poznali tudi izredni dogodki in slabitve.

Tako so prav vsi telekomi leto 2014 zaključili z nižjim čistim dobičkom kot leto 2008. Magyar Telekom je na primer v letu 2014 ustvaril 47 milijard forintov (okoli 150 milijonov evrov) manj prihodkov kot pet let prej, v enakem obdobju pa je izgubil skoraj 74 milijard forintov (233 milijonov evrov) čistega dobička. V Telekomu Slovenije so medtem na čisti poslovni izid prenesli za skoraj 90 odstotkov zmanjšanja prihodkov. Čeprav so nekateri telekomi v letu 2014 izboljšali svoj čisti poslovni izid, nobenemu od njih v obdobju od januarja 2008 do decembra 2014 ni uspelo izboljšati končnega rezultata. Swisscom je v letu 2014 ustvaril dobrih 11 odstotkov manj čistega dobička kot leta 2008, medtem ko ga je Slovak Telekom izgubil okoli 70 odstotkov (Priloga 9).

Tako ne preseneča, da je svojo maržo EBITDA, to je delež EBITDA v prihodkih, v obdobju od leta 2008 do 2014 izboljšal le eden od osmih izbranih telekomov – Telekom Austria. V sedmih letih jo je zvišal s 25 na 32 odstotkov, vendar je to bolj posledica slabega doseženega rezultata v letu 2008. Še leto pred tem je beležil 38-odstotno maržo EBITDA. T-Hrvatski Telekom in Slovak Telekom sta jo medtem uspela zadržati nad oziroma okoli 40 odstotkov. Tudi O2 Czech Republic in Swisscom sta dosegala visoko maržo EBITDA, nekaj pod 40 odstotki. V letih 2007, 2008 in 2009 se je marža EBITDA v povprečju gibala okoli 40 odstotkov, nato pa se je postopno zmanjševala in v letih 2013 in 2014 dosegala dobrih 35 odstotkov (Priloga 11).

O tem, da telekomi manj uspešno prilagajajo svoje poslovanje razmeram na trgu, priča podatek o dobičkonosnosti prihodkov, to je deležu čistega poslovnega izida v prihodkih. Le dva od osmih operaterjev sta jo po koncu obravnavanega obdobja zadržala nad desetimi odstotki. Med njima je T-Hrvatski Telekom v letu 2014 dosegal najvišjo dobičkonosnost prihodkov, 16-odstotno, tako da je na vsakih sto evrov prihodkov ustvaril okoli 16 evrov čistega dobička. Swisscom je bil medtem edini, ki mu je uspelo zvišati omenjeni kazalnik, s 14 odstotkov v letu 2008 na 15 odstotkov v letu 2014. V obdobju od leta 2008 do 2009 je dobičkonosnost prihodkov v povprečju znašala 13 odstotkov, nato pa se je zaradi slabih rezultatov posameznih telekomov gibala okoli desetih odstotkov (Priloga 12).

Čeprav bodo telekomi v letih 2014 in 2015 po napovedih analitikov izgubili manj prihodkov kot v predhodnem obdobju, se bosta njihov EBITDA in čisti poslovni izid še naprej zmanjševala. Izjema je Telekom Slovenije, ki naj bi ob minimalni rasti prihodkov zvišal čisti dobiček, pri operaterju Orange Poljska pa naj bi do preobrata prišlo v letu 2015. Vse to bo negativno vplivalo na višino prostega denarnega toka (Erste Group, 2013).

3.3 Denarni tok in dividende

Za operaterje in njihove lastnike je pomembna višina prostega denarnega toka, to je denarnega toka iz poslovanja, zmanjšanega za vlaganja v osnovna sredstva. Pokaže

namreč, kolikšne dividende so jim sposobni izplačati (Viebig & Poddig & Varmaz, 2008, str. 12–13).

V letu 2009, prvem po začetku gospodarske krize, so se le redki operaterji – Telekom Slovenije in Swisscom – izognili padcu prostega denarnega toka, a so nekateri kasneje z optimizacijo stroškov izboljšali donosnost svojega poslovanja. Vseeno je šlo za kratkotrajni učinek, saj so v letu 2012 vsi brez izjeme ustvarili precej nižji prosti denarni tok tako v primerjavi z letom prej kot z letom 2008. V negativnem smislu izstopa Orange Polska, ki je leta 2008 ustvaril več kot štiri milijarde zlotov, štiri leta kasneje pa pol milijarde zlotov negativnega prostega denarnega toka. V obdobju od januarja 2008 do decembra 2014 ga je velika večina operaterjev izgubljala, tako da je njihov skupni prosti denarni tok ob koncu obdobja dosegal le še okoli 40 odstotkov tistega iz leta 2007 (Priloga 14).

Kljub velikemu nihanju ravni prihodkov in prostega denarnega toka so telekomi v zadnjih letih obdržali relativno stabilna izplačila dividend (Priloga 15), vendar je to v glavnem posledica manjših ravni vlaganj (Priloga 16). Res sta Magyar Telekom in O2 Czech Republic izplačilo dividend za leto 2010 oziroma 2009 nekoliko oklestila, toda v prvem primeru je to posledica uvedbe kriznega davka na Madžarskem, češkemu operaterju pa zakonodaja ni dopuščala, da bi svojim lastnikom izplačal višjo dividendo. V letih 2013 in 2014 se je le pokazalo pomanjkanje prostega denarnega toka in dejstvo, da so morali operaterji nameniti obsežna denarna sredstva za naložbe v omrežje in nakup radijskih frekvenc (Priloga 15).

V letu 2014 tako noben operater ni izplačal višjih dividend kot leto prej. Orange Polska in Swisscom sta jih uspela zadržati na enaki ravni, vsi drugi pa so jih pomembno zmanjšali ali pa jih sploh niso izplačali (Magyar Telekom). Če je osem izbranih telekomov v obdobju do leta 2010 izplačalo okoli tri milijarde evrov dividend letno, so jih v letu 2012 izplačali 2,5 milijarde evrov, leta 2014 pa le še dobrih 1,5 milijarde evrov (Priloga 15).

Pri nekaterih telekomih je tudi že znano, kolikšne dividende bodo izplačali za leto 2015 oziroma so zainteresirani javnosti razkrili predlagano višino izplačila. Noben jih ne bo povečal, na enaki ravni kot leto prej pa so jih obdržali Telekom Austria, Orange Polska in Swisscom. O2 Czech Republic jih je zmanjšal za dobro četrtino, T-Hrvatski Telekom pa za skoraj četrtino. V Magyar Telekomu so se medtem odločili, da po sušnem letu 2014 spet izplačajo dividende, ki bodo vsega tretjino tistih iz leta 2013 (Magyar Telekom, 2013).

3.4 Naložbe v omrežje

Neprestana rast števila uporabnikov in razmah uporabe sodobnih storitev, kot je denimo televizija, prinašata veliko izzivov za fiksna in mobilna omrežja. Tudi vedno večja uporaba pametnih telefonov in podatkovnih kartic, s tem pa podatkovnih storitev, ki operaterjem zagotavljajo vse višje prihodke, bo prej ali slej pripeljala do preobremenitev omrežja. Zato morajo operaterji vsako leto vlagati, da zagotovijo potrebne kapacitete.

Telekomi dobršen del ustvarjenih prihodkov vložijo nazaj v izgradnjo in posodobitev infrastrukture, zlasti mobilnih omrežij (3G in 4G), skrajševanje lokalne zanke (optika do vozlišča) in nadgradnjo bakrenih ter optičnih omrežij za potrebe širokopasovnega dostopa do interneta. Del naložb je usmerjen tudi v nove storitve, kot je računalništvo v oblaku.

Izdatki za naložbe se gibljejo različno od telekoma do telekoma, tudi v soodvisnosti z njihovimi prihodki. V obdobju od začetka leta 2008 do konca leta 2012 je razpon segal od desetih odstotkov (O2 Czech Republic v letu 2010) do 22 odstotkov (Swisscom v letu 2012) prihodkov. Po tem so izdatki pri nekaterih operaterjih presegli 25 ali celo 40 odstotkov (Priloga 17). V predkriznem letu 2008 je osem operaterjev za naložbe porabilo več kot štiri milijarde evrov. Takoj v naslednjem letu je skupni obseg naložb padel za desetino, v letih 2010 in 2011 pa je znašal malo manj kot štiri milijarde evrov. Leto kasneje so se njihove naložbe občutno zvišale in se že približale tistim iz leta 2007 (Priloga 16). V povprečju so operaterji za investicije namenili 16 odstotkov svojih prihodkov (Priloga 17). V letu 2014 so tovrstni izdatki dosegli rekordno raven, več kot 4,7 milijarde evrov (Priloga 16). Toda dvig je povezan z visokimi stroški nakupa radijskih frekvenc za potrebe mobilne tehnologije LTE. Brez njihovega upoštevanja bi vrednost naložb ostala na ravni leta 2012.

V letu 2015 bo izgradnji novega in posodobitvi starega omrežja namenil več sredstev le T-Hrvatski Telekom. Preostalih sedem telekomov bo v ta namen porabilo manj sredstev kot v letu prej oziroma bodo naložbe kvečjemu ohranili na enaki ravni. Pri nekaterih telekomih je višina naložb celo vezana na prihodke. Tako se je vodstvo poljskega operaterja odločilo na srednji rok zasledovati cilj, na podlagi katerega bodo zanje porabili od 12 do 13 odstotkov prihodkov. Sredstva bodo operaterji porabili različno, vendar jih je večina namenjena širitvi kapacitet mobilnega in fiksne širokopasovnega omrežja.

V povprečju je imelo konec leta 2012 več kot 96 odstotkov prebivalcev EU dostop do mobilnega omrežja s tehnologijo HSPA, ki uporabnikom omogoča prenosne hitrosti nekaj deset megabitov na sekundo. Do omrežja s tehnologijo LTE, ki omogoča bistveno večje hitrosti, pa je lahko dostopalo dobrih 26 odstotkov prebivalstva. Večina držav, iz katerih prihajajo obravnavani telekomi, je bila pod tem povprečjem (Priloga 23). Po napovedih se bo mobilni podatkovni promet po svetu v obdobju od 2012 do 2017 povečeval po 66-odstotni letni stopnji, podobno visoko rast pa naj bi zabeležili tudi v državah EU (Priloga 24). Zato bodo morali operaterji vlagati v nadgradnjo mobilnega omrežja, predvsem v tehnologijo LTE. Nadgradnja omrežja na LTE je za operaterje cenejša, kot je bil prehod z GSM na UMTS okoli leta 2000, zlasti zaradi nižjih cen za pridobitev in uporabo radijskih frekvenc. Čeprav so bili nekateri ekscesni primeri, ko so operaterji zanje odšteli bistveno več od pričakovanj. Telekom Austria je zanje na dražbi plačal več kot milijardo evrov. Avstrijski operater je bil eden prvih, ki je zagnal lastno omrežje LTE, – to mu je uspelo že jeseni leta 2010. Večina drugih telekomov ga je vzpostavila šele leta 2012.

Zaradi zagotavljanja storitev širokopasovnega dostopa do interneta in televizije tudi fiksno omrežje potrebuje dodatne kapacitete. Normalno televizijski programi potrebujejo hitrost povezave od 2,5 do 4 megabite na sekundo (Erste Bank, 2011). Če gospodinjstvo ob tem

dostopa tudi do interneta, so potrebe po pasovni širini še večje. Medtem je januarja 2010 le 23 odstotkov fiksnih širokopasovnih priključkov v EU omogočalo deset megabitov na sekundo ali višjo hitrost (Priloga 23). Do januarja 2013 se je številka povečala na 59 odstotkov (Evropska komisija, 2013c). Tako ni presenetljivo, da velik del gospodinjstev ne more hkrati uporabljati internetne televizije (v nadaljevanju IPTV) in interneta. Prihodnje storitve bodo potrebovale še večjo pasovno širino, kar se lahko omogoči le z nadgradnjo zmogljivosti.

Optična omrežja naj bi predstavljala zanesljivo rešitev za naraščajoče potrebe po pasovni širini. Optika do doma (v nadaljevanju FTTH) namreč omogoča hitrosti tudi do 1 gigabita na sekundo, medtem ko je hitrost pri optiki do omarice (FTTC) omejena na največ 50 megabitov na sekundo (Telekom Austria, 2013). Kljub temu so naložbe v FTTH visoke in se gibljejo med 600 in 4500 evri na posamezno gospodinjstvo (ETNO, 2012a). V kolikor je infrastruktura v obliki kanalizacijskih jaškov že zgrajena, so lahko tudi nižje, saj veliko večino stroškov investicije predstavlja postavitve zadnjih metrov povezave. Dodatno grožnjo uvedbi omrežij FTTH povzroča negotova regulacija, zlasti kar zadeva razvezavo in veleprodajno politiko (Erste Bank, 2011). Zato so nekateri telekomi enostavno do nadaljnjega zaustavili načrte izgradnje novih priključkov FTTH, v kar jih je prisililo tudi pomanjkanje denarnih sredstev. V letu 2014 sta v FTTH vlagala le Orange Poljska in Swisscom, medtem ko so bili drugi osredotočeni na vlaganja v tehnologijo xDSL.

Začasna rešitev glede pomanjkanja pasovne širine bi lahko bilo hibridno omrežje oziroma kombinacija bakrenega in optičnega. Kot primer, telekomi lahko postavijo optiko do vozlišča, natančneje da svoja bakrena omrežja nadgradijo z ADSL na VDSL2. Zadnji kilometer do uporabnika bi še naprej potekal po bakreni povezavi. Telekomi pri tem ne smejo odlašati, saj so kabelski operaterji že uspešno na poti nadgradnje svojega omrežja (Erste Bank, 2011).

4 PREMIKI IN IZZIVI V TELEKOMUNIKACIJAH

Eden glavnih dejavnikov, ki vplivajo na poslovanje operaterjev, če ne najpomembnejši, je število uporabnikov. Od tega je namreč odvisna višina ustvarjenih prihodkov. Pri izbranih telekomih sem podrobno analiziral gibanje števila uporabnikov klasične fiksne govorne telefonije, mobilne telefonije, širokopasovnih storitev in televizije ter razloge za spremembe.

4.1 Klasična fiksna telefonija v zatonu

Tradicionalna govorna telefonija, s katero so telekomi še pred manj kot desetletjem ustvarjali večino svojih prihodkov, nenehno upada. Temu pritrjujejo tudi podatki o gibanju števila tovrstnih priključkov (Priloga 18).

Dalj časa upada število tako klasičnih analognih PSTN kot digitalnih ISDN telefonskih priključkov v večini izbranih držav. Tako je bilo na Poljskem konec leta 2006 okoli 11,5 milijona telefonskih priključkov, leta 2009 že dobro četrtno manj ali 8,5 milijona, leta 2012 pa jih je bilo le še okoli 6,1 milijona. Njihovo število se je torej v šestih letih skoraj

prepolovilo. Na Češkem, Slovaškem ter v Avstriji in Sloveniji je bil padec nekoliko nižji, največ 20-odstotni. Na Hrvaškem, kjer je glavna velikih operaterjev v tuji lasti, je število fiksnih telefonskih priključkov več let stagniralo (Eurostat, b.l.).

Tudi obravnavani telekom drug za drugim beležijo zniževanje števila fiksnih govornih priključkov, pri čemer se padci gibljejo od nekaj do več kot deset odstotkov na leto. Od začetka leta 2008 do konca leta 2014 se je tako njihovo skupno število znižalo s 23 na manj kot 14 milijonov oziroma za več kot 40 odstotkov. V letu 2013 se je število telefonskih priključkov pri osmih izbranih telekomih znižalo za dober milijon ali sedem odstotkov, v letu zatem pa za 637.000 ali 4,4 odstotka. Spremembe so bile različne in so se gibale od dveh odstotkov pri Magyar Telekomu in Slovak Telekomu do sedmih odstotkov pri T-Hrvatskem Telekomu in Telekomu Slovenije (Priloga 18).

Tehnologijo vse bolj nadomeščata mobilna in internetna telefonija (v nadaljevanju VoIP). Slednjo operaterji ponujajo celo brezplačno, pospešeno pa jo tržijo v okviru širokopasovnih paketov. Kljub vsemu se v zadnjih letih nista dosti spremenili ne maloprodajna ne veleprodajna cena fiksne telefonije. Prav nasprotno. Nekdanji monopolisti so celo nekoliko povečali tržne deleže in maloprodajne cene (Evropska komisija, 2010).

Toda operaterjem izpada tradicionalnih telefonskih priključkov ni uspelo v zadostni meri nadomestiti s priključki VoIP, ki so zanje zaradi uporabljene tehnologije cenejši in jim hkrati omogočajo kvalitetnejšo govorno povezavo. Število fiksnih telefonskih priključkov, kamor sodijo PSTN, ISDN in VoIP, namreč vse od leta 2005 neprestano upada na ravni tako Evropske unije kot izbranih držav. Njihovo število v Avstriji in Sloveniji, na Češkem, Hrvaškem, Madžarskem, Poljskem in Slovaškem se je od leta 2006 do 2009 zmanjšalo za približno štiri milijone, na 21 milijonov, do leta 2012 pa še za dodatnih 3,4 milijona, na 18 milijonov. V obeh primerih je šlo za 16-odstotno znižanje (Eurostat, b.l.).

Tudi količina prometa, ki so jo evropski uporabniki opravili s fiksno telefonijo, se je temu primerno zmanjševala. V EU je bilo leta 2005 opravljenih za 1.194.210 milijonov minut, v letu 2008 pa kljub vzponu VoIP le še 844.483 milijonov minut ali skoraj 30 odstotkov manj (Eurostat, b.l.).

4.2 Visoka zasičenost trga mobilne telefonije

Upadanje fiksne govorne telefonije je v mnogo večji meri kot prehod na VoIP posledica prehoda uporabnikov na storitve mobilne telefonije. Tako je obseg opravljenega prometa iz fiksnega in mobilnega omrežja v zadnjih letih ostal skoraj nespremenjen, le da je prvi izgubljal na račun drugega. Leta 2005 so mobilni uporabniki opravili 26,7 odstotka, v letu 2008 pa že 47,4 odstotka vseh klicev (Evropska komisija, 2010).

Število mobilnih uporabnikov se je do leta 2006 tako v EU kot v obravnavanih državah povečevalo z dvomestno stopnjo rasti. Tako je bilo v osmih državah konec leta 2005 skupno 75 milijonov naročnikov mobilne telefonije, konec leta 2009 pa malo manj kot 99 milijonov. To pomeni, da je bila rast v tem obdobju kar 32-odstotna. Tudi v naslednjih treh

letih se je njihovo število močno povečalo. Od začetka leta 2010 do konca leta 2012 se je povečalo v povprečju za 15 odstotkov. Najvišjo, 23-odstotno rast je imela Poljska, ki je imela na začetku razmeroma nizko število naročnikov mobilne telefonije na sto prebivalcev. Visoko rast so zabeležili tudi v Avstriji, 19-odstotno, in na Slovaškem, 15-odstotno. Na Češkem in Hrvaškem se je število naročnikov povečalo le za nekaj odstotkov (Eurostat, b.l.).

Opazna je bila tudi rast mobilnih priključkov pri obravnavanih telekomih. Od začetka leta 2008 do konca leta 2014 so njihovo skupno število povečali s 53 na 62,5 milijona, kar pomeni 18-odstotno rast ali v povprečju 2,5 odstotka na leto. Vendar gre del povečanja pripisati prevzemom zunaj držav EU. Tudi sicer se je trend nadomeščanja fiksne telefonije z mobilno zaradi visoke penetracije slednje po letu 2008 močno upočasnili. Pri T-Hrvatskem Telekomu in Slovak Telekomu se je število mobilnih priključkov celo zniževalo (Priloga 19).

Zaradi ostre konkurence in posledično nižjih maloprodajnih cen pa tudi regulative so pri nemalo operaterjih po letu 2008 začeli padati tudi prihodki iz mobilne telefonije. T-Hrvatski Telekom je v letu 2008 na račun mobilne telefonije ustvaril več kot 50 odstotkov vseh svojih prihodkov, dve leti zatem pa le še okrog 45 odstotkov. Tudi v absolutnem smislu so se mu tovrstni prihodki znižali s 604 na dobrih 515 milijonov evrov. V omenjenem obdobju so se s padcem prihodkov iz mobilne telefonije, ob hkratnem znižanju celotnih prihodkov, morali soočiti tudi O2 Czech Republic, Magyar Telekom, Orange Polska in Slovak Telekom.

Ob počasnejši rasti mobilnih uporabnikov se operaterji soočajo tudi z neprestanim upadanjem povprečnih mesečnih prihodkov na posameznega uporabnika (v nadaljevanju ARPU). Tako je povprečni mobilni uporabnik v EU leta 2009 porabil 244 evrov ali 20,33 evra na mesec, leta 2010 221 evrov ali 18,42 evra na mesec, leta 2011 pa le še 195 evrov ali 16,25 evra na mesec. Pri tem obstajajo velike razlike med posameznimi državami. Tako so na Poljskem mobilni uporabniki leta 2011 porabili slabih devet evrov na mesec, na Madžarskem dobrih deset evrov, še največ pa v Sloveniji, slabih 19 evrov (Evropska komisija, 2013c). V letu 2012 je ARPU dodatno upadel in je znašal 187 evrov ali 15,6 evra na mesec (Evropska komisija, 2014b).

Da je visoka rast števila uporabnikov mobilne telefonije preteklost, potrjujejo podatki o povprečni penetraciji oziroma razširjenosti v EU. Ta se je v letu 2011 zvišala s 123 na 127 odstotkov, v letu 2012 pa na 130 odstotkov. To pomeni, da ima vsak prebivalec EU najmanj eno kartico SIM. Daleč najvišjo mobilno penetracijo so oktobra 2012 beležili v Avstriji, 156 odstotkov, nekaj nad povprečjem sta bili tudi Švica in Poljska. Na Češkem, Hrvaškem in Slovaškem je bila nekoliko pod povprečjem, na Madžarskem in v Sloveniji pa pri 110 odstotkih (Evropska komisija, 2013c).

4.3 Počasnejša rast širokopasovnih priključkov

Število širokopasovnih priključkov v državah EU se je še v letu 2008 povečalo skoraj za petino, nato se je rast začela upočasnjevati. Leto zatem je njihovo število zraslo za 11 odstotkov, v letih 2010 in 2011 le še za osem oziroma pet odstotkov. Leta 2012 je bila rast najnižja v zgodovini, saj se je število priključkov povečalo za 5,5 milijona ali manj kot štiri odstotke. Tako je bilo januarja 2013 v državah EU skupno 144,8 milijona širokopasovnih priključkov, kar pomeni 28,8 priključka na posameznega prebivalca. Kljub vsemu obstaja potencial za nadaljnjo rast trga, saj 24 odstotkov gospodinjstev še vedno nima dostopa do interneta (Evropska komisija, 2013c).

V državah, od koder prihajajo izbrani telekomi, v zadnjih letih beležijo nadpovprečno rast širokopasovnih priključkov. To ni presenečenje, saj po njihovi razširjenosti zaostajajo za povprečjem EU, ki je v januarju 2014 znašalo blizu 30 odstotkov. Najbližje evropskemu povprečju so Avstrija, Češka in Slovenija, vse s 26,5-odstotno razširjenostjo, medtem ko najbolj zaostajajo na Poljskem. V začetku leta 2014 so imeli 18,8-odstotno penetracijo (Evropska komisija, 2014b). Za glavnino rasti širokopasovnih priključkov so sicer zaslužni v glavnem alternativni operaterji. Tako je na primer Orange Polska v obdobju od decembra 2008 do decembra 2011 zvišal število širokopasovnih priključkov za 153.000 oziroma sedem odstotkov, medtem ko se je njihovo število na Poljskem v enakem obdobju povečalo za 70 odstotkov oziroma 2,5 milijona.

Tako kot pri mobilni telefoniji je tudi pri širokopasovnem dostopu do interneta zaznati upočasnjevanje rasti. Izbrani telekomi so namreč od začetka leta 2007 do konca leta 2008 število širokopasovnih priključkov zvišali za več kot tretjino, na dobrih osem milijonov. V naslednjih dveh letih so jih povečali za manj kot petino, na slabih deset milijonov, v letih 2012 in 2013 pa je skupna rast priključkov komaj presegla deset odstotkov. V pozitivnem izstopajo Telekom Austria, Slovak Telekom in Swisscom, saj so imeli nadpovprečno rast. Švicarski telekom je na primer število priključkov od začetka leta 2012 do konca leta 2014 povečal za 13 odstotkov, medtem ko je trg v povprečju rasel po polovico nižji stopnji. Nasprotno se je pri družbah O2 Czech Republic, Orange Polska in T-Hrvatski Telekom zgodilo, da so imele konec leta 2014 manj priključkov kot leta 2012 (Priloga 20).

Večina širokopasovnih priključkov v EU še vedno temelji na tehnologijah xDSL, čeravno je njihov delež do januarja 2013 upadel na 73,8 odstotka. Na njihov račun so najbolj pridobili priključki, ki temeljijo na kablski tehnologiji. Čeprav obravnavani operaterji na domačem trgu obvladujejo večino priključkov xDSL, se njihovi tržni deleži na področju vseh širokopasovnih povezav z izjemo Telekoma Austria gibljejo pod povprečjem EU, ki je v januarju 2012 znašalo 43 odstotkov. Najbližje temu so bili madžarski, slovaški in slovenski telekom, medtem ko sta češki in poljski telekom držala v rokah nekaj več kot 30-odstotni tržni delež (Evropska komisija, 2013c).

Zmogljivost širokopasovnih priključkov oziroma hitrost prenosa podatkov se je v zadnjih nekaj letih močno izboljšala. Če je bila januarja 2010 le okoli četrtina visoko zmogljivih

priključkov (Evropska komisija, 2012a), jih je tri leta zatem že 59 odstotkov zagotavljalo prenos več kot 10 megabitov na sekundo (Mbps). Vseeno obstajajo velike razlike med državami (Priloga 23).

Čeprav ni podatkov na ravni EU, kako se je v zadnjih letih gibal povprečni ARPU, pa iz razkritij nekaterih operaterjev izhaja, da pri enih raste in pri drugih pada. Na eni strani sta namreč Magyar Telekom in Orange Polska navedla, da se jima neprestano zmanjšuje. Na drugi strani je pri Telekomu Slovenije po 15-odstotnem zmanjšanju v letu 2008 začel rasti in je v letu 2011 za 30 odstotkov oziroma 5,8 evra presegel tistega iz leta 2008 (Telekom Slovenije, 2012).

4.4 Druge storitve

V času, ko operaterji ne morejo preprečiti upadanja prihodkov na področju fiksne telefonije, do preobrata pa prihaja tudi na področju mobilne telefonije, je ključno vprašanje, ali bodo z novimi storitvami zaustavili stagnacijo oziroma upad prihodkov.

Trenutno lahko za motor rasti prihodkov označimo naslednje produkte: a) IPTV, kabelska TV in satelitska TV, ki so večinoma naprodaj v okviru paketne ponudbe skupaj z drugimi fiksnimi storitvami, b) IT-storitve, c) brezžične kartice, ki z nadaljnjo visoko rastjo predstavljajo največjo konkurenco fiksnim širokopasovnim povezavam in d) pametni telefoni, ki omogočajo višji ARPU (Erste Bank, 2011).

4.4.1 Vzpon plačljive televizije

Eno od glavnih gonil razvoja fiksnega širokopasovnega dostopa je plačljiva televizija, ki obsega naročnino za programe in druge dodatne storitve. Čeprav se je pričakovalo, da bo zanj usodna strma rast uporabe interneta, se je področje izkazalo za zelo odporno proti spreminjajočemu se okolju. Tako se v večini evropskih držav povprečni čas, ki ga gledalci dnevno namenijo gledanju televizije, celo povečuje. Če ne upoštevamo vpliva krize, naraščajo tudi prihodki od oglaševanja na televiziji (Evropska komisija, 2013c).

Kako pomemben vir prihodkov za operaterje v EU so storitve plačljive televizije, priča podatek, da so v letu 2011 na tem področju ustvarili že več kot 11 odstotkov vseh svojih prihodkov, številka pa se je po tistem še zvišala. Evropski operaterji so namreč v tistem letu izgubili 1,3 odstotka prihodkov, pri plačljivi televiziji pa so jih pridobili 2,5 odstotka. Leto prej je rasla po več kot 6-odstotni stopnji (Evropska komisija, 2012a). V letu 2012, ko so evropski operaterji doživeli nov padec prihodkov, je stagnirala (ETNO, 201b).

4.4.2 Združevanje storitev v paketno ponudbo

Da bi ohranili obstoječe kupce in pridobivali nove, so operaterji že pred leti začeli ponujati razne pakete, ki združujejo fiksno telefonijo, internet, televizijo in mobilno telefonijo, tako imenovane dvojčke, trojčke in četverčke. Ti so tudi eden glavnih razlogov za neprestano zniževanje maloprodajnih cen (Evropska komisija, 2010). Oblikovali so različne paketne ponudbe, ki vključujejo podatkovne storitve, kratka sporočila SMS in govorne minute.

Medtem ko se popularnost tovrstnih produktov zvišuje, se na drugi strani močno znižuje uporaba samostojnih širokopasovnih storitev. Obstaja veliko kombinacij, med drugim paketna ponudba fiksne telefonije in širokopasovnega dostopa oziroma širokopasovnega dostopa in televizije (dvojček) pa tudi fiksne telefonije, širokopasovnega dostopa in televizije (trojček). V zadnjem obdobju se povečuje uporaba četverčkov, pri čemer je v pakete vključena mobilna telefonija. Njihovo število se je v obdobju od leta 2011 do 2012 podvojilo (Evropska komisija, 2013c). Januarja 2014 je delež paketne ponudbe predstavljal že 41 odstotkov celotne ponudbe. Paketov dvojčkov je bilo 14 odstotkov, trojčkov pa 27 odstotkov (Evropska komisija, 2014b).

Na splošno velja, da so storitve v paketu cenejše, kot če bi kupili vsako posebej, saj lahko potrošniški presežek pri prvi pomaga subvencionirati drugo manjvredno storitev. Paketna ponudba omogoča tudi integracijo produktov, tako da potrošniki dobijo univerzalni račun. Poraja pa določeno skrb glede transparentnosti in vezave. Za naročnika je lahko menjava ponudnika določene paketne storitve zelo težka oziroma nemogoča (OECD, 2011).

4.4.3 Mobilni širokopasovni internet

Vse bolj se uporabljajo tudi širokopasovne povezave, ki temeljijo na tehnologijah UMTS, LTE in drugih in do katerih lahko gospodinjstva ter poslovni uporabniki dostopajo prek pametnega telefona, prenosnega in tabličnega računalnika z USB-modemom oziroma kartico SIM. V povprečju je imelo decembra 2012 97 odstotkov prebivalstva EU dostop do mobilnega omrežja UMTS, omenjena tehnologija pa je v praktično vseh državah na voljo najmanj 86 odstotkom vseh prebivalcev. Na podeželju je pokritost manjša in se občutno razlikuje med posameznimi državami, vendar je v povprečju še vedno dostopnejša kot katerakoli druga fiksna tehnologija (Evropska komisija, 2014b).

O izjemno hitrem vzponu uporabe mobilnih širokopasovnih povezav priča podatek, da je njihova razširjenost oziroma penetracija v EU še januarja 2011 v povprečju znašala 26,8 odstotka, leto dni kasneje pa kar 43 odstotkov. Pred koncem leta 2012 se je še dodatno povečala, tako da je njihova uporaba na mobilnih aparatih in računalnikih dosegla 54,5 odstotka. V začetku leta 2014 je presegla 60 odstotkov, v izbranih državah pa je segala od 26,4 odstotka na Madžarskem do 79,3 odstotka na Poljskem (Evropska komisija, 2014b).

4.4.4 Ostale storitve

Ena od pomembnih priložnosti za telekome pri ustvarjanju novih prihodkov in dobička je računalništvo v oblaku. Gre za nov model za dostavo informacijskih storitev oziroma za shranjevanje, obdelavo in uporabo podatkov na oddaljenih računalnikih, do katerih se nato dostopa prek interneta. Za uporabnike, zlasti mala in srednja podjetja, prinaša številne prednosti, saj ne potrebujejo lastnega podatkovnega centra in imajo zato nižje obratovalne stroške (Sedlar & Bešter & Kos, 2011). Tako je raziskava pokazala, da bodo samo storitve, povezane z računalništvom v oblaku, leta 2020 k celotnemu evropskemu BDP doprinesle 88 milijard evrov, ob ustrezni proaktivni politiki pa še nekajkrat več (Evropska komisija, 2012b). Delež pri tem bi lahko imeli tudi nekdanji monopolisti, vendar bodo morali najti

nišne aplikacije in storitve, da bi si zagotovili višjo dodano vrednost in dobičkonosen poslovni model za prihodnost.

5 REGULATIVA

V državah Evropske unije velja regulativni okvir za elektronske komunikacijske storitve. Pravila, ki zadevajo notranji evropski trg in veljajo za telekome po Evropi, so bila pripravljena in sprejeta leta 1998 in od tedaj večkrat popravljena. Države članice so si za glavni in končni cilj zastavile liberalizacijo trga oziroma njegovo poenotenje pa tudi deregulacijo. Spodbujale so konkurenco in delovanje trga ter zagotavljale osnovne pravice potrošnikov. Za izpolnitev ciljev so se posluževale treh ključnih instrumentov – postopne odprave nekdanjih monopolov, harmonizacije ukrepov in ustreznih pravil konkurence. Za pravočasno in pravilno implementacijo pravil v nacionalne zakonodaje je pristojna Evropska komisija. Tako vsakih nekaj let objavi seznam upoštevni trgov, ki so potrebni ex-ante (predhodne) regulacije. Nato izda priporočila, ki jih mora upoštevati sleherni nacionalni regulator in predstavljajo izhodišče za analizo trga in ukrepanje.

Medtem ko so nekateri nacionalni regulativni organi dosegli napredek pri rednih analizah trga in/ali so glavna ozka grla odpravili z učinkovitejšimi regulativnimi ukrepi, prilagojenimi okolju naslednje generacije, so drugi dosegli le omejene rezultate. V nekaterih primerih so regulativni ukrepi ob svoji uporabi že zastareli. Premalo jasni regulativni ukrepi povzročajo še dodatne zamude pri njihovi uporabi ter spore, kar še dodatno obremenjuje vire regulativnega organa (Evropska komisija, 2010).

Evropska pravila, ki urejajo področja fiksni in mobilni povezavi, dostopa do interneta, radiodifuzije in podatkovnega prenosa, so bila nazadnje spremenjena v letu 2009 in po podatkih Evropske komisije do junija 2011 prenesena v nacionalne zakonodaje. Z obsežnim zakonodajnim paketom je poskušala komisija doseči, da bodo prebivalci EU, tudi tisti, ki potujejo, deležni boljših in cenejših storitev, ne glede na to, ali pri tem uporabljajo mobilne telefone, širokopasovno povezavo ali kabelsko televizijo. Med ukrepi so bili: a) pravica do zamenjave operaterja v največ enem dnevu, b) pravica do minimalne kvalitete povezave, c) večja neodvisnost nacionalnih regulatorjev od politike, d) povečanje širokopasovne pokritosti, zlasti na podeželju, e) spodbujanje naložb v omrežja nove generacije in f) ustanovitev organa BEREC, ki bo bedel nad delom nacionalnih regulatorjev in nadomestil skupino evropskih regulatorjev ERG Evropska komisija (2009, november).

Pomemben regulativni ukrep je bil prehod z analogne radiodifuzije na digitalno, kar je pomenilo sprostitvev radiofrekvenčnega spektra. S tem so se ustvarile tudi nove možnosti predvsem za operaterje brezžičnih širokopasovnih omrežij, saj je omogočilo dostop do interneta tudi na podeželju in prispevalo k povečanju pokritosti populacije EU z visokohitrostnimi povezavami (Krišelj, 2009). Tako imenovana digitalna dividenda bi lahko evropskemu gospodarstvu v 15 letih po ocenah komisije prinesla med 20 in 50 milijard evrov spodbud. S sproščanjem spektra so povezane tudi nacionalne dražbe frekvenc v pasu 800 MHz, za katere so se potegovali mobilni operaterji in si zagotovili

zmogljivosti za ponujanje storitev tehnologije 4G/LTE. Na Hrvaškem in v Švici je bila dražba že leta 2012, v Avstriji in na Češkem leta 2013, v Sloveniji in Madžarskem v letu 2014, na Slovaškem pa je v začetku leta 2015. Na Poljskem je bila medtem zaradi določenih zapletov odpovedana. V nekaterih državah EU se tudi že odločajo, da bodo za brezžična širokopasovna omrežja uporabili frekvence v pasu 700 MHz (Evropska komisija, 2014b).

5.1 Fiksna telefonija

Pri fiksni govorni telefoniji se regulira več področij, v prvi vrsti maloprodajni trg oziroma dostop do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji ter veleprodajne cene zaključevanja in posredovanja klicev. Rezultati regulacije so se že od samega začetka pokazali v smeri pomembnega znižanja cen za uporabnike, kar potrjujejo nekatere analize (Grzybowski, 2006). Po podatkih komisije so padali tudi tržni deleži nekdanjih monopolistov. Če je njihov povprečni delež še v letu 2004 znašal 65,8 odstotka, se je do leta 2011 zmanjšal na 53,8 odstotka, po tem pa se je še dodatno zniževal (Evropska komisija, 2013c).

Zaradi nadaljnega upadanja klasične govorne telefonije, tako na prihodkovni kot na količinski ravni, in uveljavitve substitutov, kot sta mobilna in IP-telefonija, operaterji in združenja pozivajo komisijo, naj razmisli o ukinitvi regulacije tega maloprodajnega trga. Da je mobilna telefonija ustvarila zadosten konkurenčni pritisk za deregulacijo trga, so na primeru Avstrije ugotovili Briglauer, Schwarz in Zulehner (2010). Ne nazadnje je tudi komisija ob pregledu leta 2012 ugotovila, da se na področju dostopa do javnega telefonskega omrežja na fiksni lokaciji še naprej odvija deregulacija. Tako je bilo področje leta 2011 na Finskem v celoti konkurenčno in deregulirano. Na drugi strani priporočila komisije niso več predvidevala regulacije maloprodajnega trga fiksnih govornih klicev, tako da je bila mehkejša ex-ante regulacija prisotna kvečjemu v desetih članicah EU, med drugim v Avstriji, na Poljskem in v Sloveniji (Evropska komisija, 2012a).

Drugačna je zgodba na veleprodajnem trgu zaključevanja in posredovanja klicev, saj se stroškovni modeli za te storitve razlikujejo znotraj EU. Tako obstaja potreba po uskladitvi modelov, kar že poteka na Slovaškem in Češkem. V določenih državah obstaja asimetrija v ukrepih za prevladujočega operaterja in alternative, na primer na Poljskem (Evropska komisija, 2012a). Zaradi ukrepov, ki so jih sprejeli nacionalni regulativni organi, so se v obdobju od oktobra 2008 do oktobra 2009 nekoliko znižale povprečne cene zaključevanja klicev v fiksnem omrežju prvotnega operaterja (Evropska komisija, 2010).

5.2 Mobilna telefonija

Nacionalni regulatorji se pri regulaciji trga mobilnih komunikacij osredotočajo na ceno zaključevanja klicev v mobilnih omrežjih oziroma ceno, ki si jo operater zaračuna za povezavo s stranko drugega operaterja. Odstopanja v regulaciji izkrivljajo konkurenco in preprečujejo razvoj enotnega trga (Evropska komisija, 2010). Upad cen zaključevanja klicev pomaga krepiti položaj alternativnih operaterjev (Evropska komisija, 2013c).

Če bi na trgu mobilne telefonije obstajala večja razhajanja v tržnih deležih, bi se lahko prevladujoči operaterji obnašali neodvisno od konkurence in z nizkimi cenami v lastnem omrežju izrivali konkurenco na trgu. V tem primeru regulacija zaključevanja klicev ne bi zadostovala. Toda v večini držav EU so tržni deleži enakomerno porazdeljeni in se regulacija odvija le na cenah in pogojih za zaključitev klicev (Mihevc, 2009).

Cene zaključevanja klicev, ki so pomemben stroškovni element pri klicih v drugo mobilno omrežje, so se do leta 2010 nenehno zniževale. Vendar še vedno so bile visoke. Tako je Evropska komisija v tistem letu sprejela priporočilo državam članicam o regulaciji cen z namenom njihovega nadaljnjega znižanja (Evropska komisija, 2010). Prizadevanje regulatorjev je dalo rezultate. Če je povprečje cen v državah članicah EU oktobra 2009 znašalo 6,7 centa, se je številka do januarja 2011 znižala pod pet centov. Tri leta kasneje, januarja 2014, je povprečje po občutnem padcu znašalo le 1,92 centa, tehtano povprečje pa manj kot dva centa. Kljub vsemu med državami EU obstajajo velike razlike. Tako je cena zaključevanja klicev na Češkem in pri O2 Czech Republic v januarju 2014 znašala le en cent, nadpovprečno ceno pa ima Telekom Slovenije, okoli 3,24 centa. Največ za uporabo svojega mobilnega omrežja zaračuna Swisscom, 5,9 centa oziroma celo več kot januarja 2011, vendar švicarski telekom ni predmet evropske regulative. Pri vseh drugih je prišlo do visokega znižanja cen zaključevanja klicev (BEREC, 2014).

Eden od ključnih korakov k vzpostavitvi enotnega evropskega trga telekomunikacij je bila odprava izjemno visokih cen za mobilno gostovanje v tujih omrežjih znotraj EU. Evropska komisija je tako po zaslugi komisarke Viviane Reding poleti 2007 sprejela uredbo in z njo cene odhodnih in dohodnih klicev omejila na največ 49 oziroma 24 centov na minuto brez DDV. Vsakih 12 mesecev se je meja premaknila še nižje, kasneje pa je regulacija vključila tudi pošiljanje kratkih sporočil SMS in podatkovno gostovanje. Določila je tudi najnižji obračunski interval. Do zadnjega znižanja cen je prišlo z julijem 2014 in bo predvidoma veljalo do konca leta 2015. Po tem naj bi začela veljati nova zakonodaja, po kateri bi lahko evropski potrošniki uživali enotne cene po EU, torej bi za uporabo mobilnega telefona v drugi državi plačevali enako ceno kot v domači državi. S tem bi v celoti odpravili mobilno gostovanje, s čimer bi operaterji izgubili dva odstotka prihodkov.

Da je bilo pri cenah mobilnega gostovanja posredovanje Evropske komisije nujno potrebno, so pokazale tudi vmesne analize komisije. Čeprav so se cene v zadnjih letih znižale, se je to zgodilo zaradi učinkov regulacije cen in ne zaradi razvijajoče se konkurence. Absolutna razlika med veleprodajnimi in maloprodajnimi cenami je ostala nespremenjena, kar pomeni, da se je razlika v relativnem smislu povečala. Tudi povprečne tarife so še naprej blizu zgornjim mejam cen iz uredbe. To kaže na to, da trg mobilnega gostovanja še ni konkurenčen (Evropska komisija, 2011).

5.3 Širokopasovni dostop

Na področju regulacije širokopasovnega dostopa je ena od glavnih usmeritev držav EU Digitalna agenda za Evropo, ki je začela veljati leta 2010 in vsebuje več kot 100 ukrepov. Njen namen je bil zagotoviti vzdržno rast, pri čemer bi popolna implementacija ukrepov

povečala evropski BDP za pet odstotkov ali 1500 evrov na osebo v osmih letih. Digitalna agenda ima 13 točno določenih in merljivih ciljev, ki jih Evropska komisija spremlja vsako leto v tako imenovanem semaforju. Med drugim naj bi do leta 2013 vsem državljanom EU omogočili možnost širokopasovnega dostopa, do leta 2020 pa hitrost povezave najmanj 30 Mbit/s. Do pomladi 2014 je večina držav EU sprejela načrt razvoja širokopasovnih omrežij, vendar so bile pri implementaciji različno uspešne, nekatere tudi zaostajajo, med drugim Madžarska, Poljska in Slovenija (Evropska komisija, 2014b).

Čeprav si države članice EU vedno bolj prizadevajo, da bi širokopasovni dostop postal prioriteta, tako s sprejemanjem nacionalnih strategij kot tudi analiz upoštevni trgov in regulatornih ukrepov, še vedno obstajajo določene težave. Tako se je konkurenca na trgih širokopasovnega dostopa leta 2009 ustalila, v nekaterih državah celo nazadovala, kar je posledica tudi neučinkovitega in nepravočasnega izvajanja regulativnih ukrepov. Dodatni izziv so regulatorjem prinesle paketne ponudbe (Evropska komisija, 2010). O tem, kako hiter je razvoj teh trgov, priča pospešeno delovanje regulatorjev, ki so od leta 2010 izvedli drugi ali celo tretji val analiz trgov. Nekateri so uvedli tudi nove metodologije in različne stroškovne modele za bakrene in optične povezave (Evropska komisija, 2012a).

Tudi nekatere študije so potrdile, da ima regulacija širokopasovnega dostopa pozitiven vpliv na razvoj regulirane tehnologije. Večja intenziteta regulacije povečuje konkurenco na področju storitev in hkrati prisili prevladujočega operaterja, da je aktivnejši pri infrastrukturni konkurenci. Z regulacijo se znižuje tudi tržni delež prevladujočega operaterja in povečuje na področju neregulirane tehnologije (Mihevc, 2010).

Nacionalni regulatorni organi so se odločili na veleprodajni trg širokopasovnega dostopa uvrstiti optična vlakna in zanje uvesti obveznosti (Evropska komisija, 2012a). Da bi pospešili gradnjo novih dostopovnih omrežij, so v Avstriji, Franciji in Sloveniji sprejeli zakonodajne ukrepe, ki bi poenostavili dostop do fizične infrastrukture in njihovo skupno uporabo. Da bi alternativnim operaterjem olajšali gradnjo omrežja, so regulatorji predpisali dostop do pasivne infrastrukture, med drugim tudi v Sloveniji (Evropska komisija, 2010).

Evropska komisija je septembra 2009 sprejela tudi smernice za uporabo pravil o državni pomoči pri sofinanciranju izgradnje širokopasovnih omrežij, ki bi državam članicam pomagale doseči 100-odstotno pokritost s hitrim internetom najkasneje do leta 2020, tudi na podeželju in manj pokritih območjih, kjer ni komercialnega interesa za gradnjo omrežja. Smernice razlikujejo med konkurenčnimi območji (črnimi lisami), kjer državna pomoč ni potrebna, in nedonosnimi oziroma manj pokritimi območji (bele in sive lise), na katerih je državna pomoč pod določenimi pogoji upravičena (Evropska komisija, 2009a). Izgradnja širokopasovnih omrežij tako poteka s pomočjo državnih in evropskih sredstev, vendar jih v nekaterih državah porabijo malo ali pa celo nič (Evropska komisija, 2014b).

Da bi hitreje dosegli prej omenjeni cilj glede pokritosti s širokopasovnim omrežjem, je komisija v letu 2013 predlagala pravila za znižanje stroškov postavitve širokopasovnih omrežij. Z njimi bi zagotovili, da v novih oziroma prenovljenih stavbah obstaja možnost namestitve visokohitrostne povezave. Hkrati bi drugim operaterjem zagotovili dostop do

obstoječih vodov, vstopnih jaškov, omaric, drogov in druge infrastrukture pod poštenimi pogoji, vključno s ceno (Evropska komisija, 2013b).

6 RACIONALIZACIJA IN PRESTRUKTURIRANJE POSLOVANJA

Na upadanje prihodkov in donosnosti poslovanja so se operaterji odzvali različno, med drugim z iskanjem prihrankov pri stroških poslovanja, lotili so se tudi združevanja fiksnih govornih in širokopasovnih ter mobilnih storitev, kar jim je prineslo precejšnje prihranke. Nekateri operaterji so iskali nove vire prihodkov s prevzemanjem manjših konkurentov in s širitvijo poslovanja na trge v drugih državah.

6.1 Zniževanje stroškov

Da bi nadomestili izpad prihodkov, so se najprej lotili racionalizacije poslovanja. Tako so v obdobju od leta 2007 do 2014 praktično vsi znižali operativne stroške, povezane z njihovimi tekočimi dejavnostmi. Telekom Austria, O2 Czech Republic, T-Hrvatski Telekom, Magyar Telekom, Orange Polska in Slovak Telekom so stroške materiala, blaga, storitev in dela v navedenem obdobju v povprečju oklestili za okoli 16 odstotkov (Priloga 21).

Slovak Telekom, ki je v teh sedmih letih izgubil 16 odstotkov ali 148 milijonov evrov prihodkov, je v istem času prihranil 20 odstotkov ali 113 milijonov evrov operativnih stroškov. Denarni tok iz poslovanja se je torej zmanjšal za 43 milijonov evrov, na 337 milijonov evrov. Pri zniževanju stroškov je bil T-Hrvatski Telekom manj uspešen, saj je nadomestil le slabo polovico padca obsega poslovanja. Če so mu prihodki upadli za 23 odstotkov ali četrta milijarde evrov, so se operativni stroški pri hrvaškem operaterju od leta 2007 do 2014 zmanjšali s 631 na 574 milijonov evrov, torej za dobro petino. Pri Magyar Telekomu in Telekomu Slovenije se je medtem zgodilo, da so bili operativni stroški kljub zmanjšanju prihodkov višji kot na začetku obdobja (Priloga 21).

Pomemben del operativnih stroškov predstavljajo stroški dela, saj na njih odpade malo manj kot tretjina vseh. Tudi stroški, povezani z zaposlenimi, so se v obravnavanem obdobju gibal mešano. Praktično ni operaterja, ki v določenem letu ne bi zabeležil njihove rasti ali padca. Telekom Austria, O2 Czech Republic, T-Hrvatski telekom, Magyar Telekom in Orange Polska so v povprečju beležili 15-odstotni upad omenjenih stroškov. Kljub temu so štirje operaterji, Telekom Austria, Slovak Telekom, Telekom Slovenije in Swisscom, ki so v letu 2014 beležili celo višje stroške dela kot v predkriznih letih (Priloga 22).

Operaterji so z zniževanjem stroškov le delno ublažili zmanjšanje prihodkov. Tako je bil na koncu obdobja pri vseh bistveno nižji EBITDA oziroma ta ni sledil rasti prihodkov (Swisscom). Čeprav jim je v vmesnem obdobju pogosto uspelo, da so z zniževanjem stroškov v tolikšni meri nadomestili izpad prihodkov, da se je EBITDA povečal, je bil končni izkupiček pri praktično vseh negativen.

6.2 Združevanje fiksnih in mobilnih storitev

S pojmom konvergenca v splošnem označujemo združevanje oziroma približevanje obstoječih omrežij za prenos govora, omrežij za prenos podatkov in radiodifuznega

omrežja. Konvergenco spremlja tudi integracija oziroma zlivanje storitev, oboje pa predstavlja eno izmed najpomembnejših tendenc globalnega razvoja elektronskih komunikacij. Ena od bolj uveljavljenih rešitev, ki temeljijo na konvergenci govornih storitev, je VoIP (Krišelj & Muha, 2009).

Nekje do leta 2005 so mobilni operaterji praviloma zasledovali lastno strategijo in razvijali svoje aplikacije, fiksni operaterji pa svoje, kar se je kmalu spremenilo s postavitvijo novih poslovnih modelov, temelječih na ideji, da uporabnik izbira med storitvami, ne glede na dostop do storitvenega omrežja (Končar, M., 2006). Do začetka procesa fiksno-mobilne konvergence je prišlo skoraj hkrati z zasičenostjo mobilnega trga in iskanjem uporabnikov novih kompleksnih storitev, ki vključujejo govor, podatkovni prenos in video (Jagodič, M., 2008). Razlog, da so se operaterji hoteli razvijati v smeri združevanja omrežij, ni bil zgolj v povečanju zadovoljstva uporabnikov, ki bi s konvergenco pridobili enake možnosti dostopa do storitev. Čeprav za operaterje ni predstavljala kakšnih posebnih priložnosti za povečanje prihodkov, je pravzaprav pomenila nujnost za obstanek na trgu. Med drugim so si obetali, da bodo zmanjšali stroške razvoja storitev in kapitala, hkrati pa osvojili nove uporabnike in tržišča (Sušnik & Albreht & Kisiček, 2007).

Do danes so praktično vsi obravnavani telekomu združili fiksni in mobilni del poslovanja. Prvi se je tega lotil Magyar Telekom, ki je postopek zaključil februarja 2006. Nekaj mesecev kasneje je španska Telefónica končala uradno združitev družb Český Telecom in Eurotel, dobro leto po njunem nakupu. Naslednji je bil na vrsti Swisscom, ki je reorganizacijo poslovanja napovedal mnogo pred tem, z začetkom leta 2010 pa ga je razdelil na več posameznih enot: a) gospodinjstva, b) srednja in mala podjetja, c) korporativna poslovna divizija in d) omrežje & IT-divizija. Druge operaterje je v združitve očitno prepričala gospodarska kriza in z njo povezano pospešeno padanje prihodkov, saj so se je lotili v letih 2009 in 2010. T-Hrvatski Telekom jo je zaključil januarja 2010, Slovak Telekom pa z julijem 2010. Eden zadnjih se je za združitev odločil Telekom Slovenije, ki si je hčerinsko družbo Mobitel pripojil z julijem 2011, dolgo načrtovano združitev pa je v letu 2013 tudi uradno zaključil Orange Polska.

Presenetljivo je imel Telekom Austria, ki je združitev fiksnega in mobilnega dela poslovanja napovedal februarja 2010, končal pa jo julija istega leta, še do leta 2006 mobilne in fiksne storitve pod eno streho, vendar jih je sklenil ločiti, potezo pa utemeljil z nižjimi stroški. Kasnejši stroški vnovične združitve so znašali okoli 80 milijonov evrov, kar naj bi avstrijski operater zatem nadoknadil v manj kot letu dni, saj so načrtovani prihranki znašali sto milijonov evrov na leto.

Razlogi, ki so jih navajali v prid združevanju, so zelo podobni. Pričakovali so večjo učinkovitost in s tem nižje operative stroške, lažjo integracijo storitev, prihranke na področju trženja, boljši dostop do uporabnikov in dodatni zaslužek. Eden glavnih virov za višje prihodke je bila tudi navzkrižna prodaja. Po podatkih Deutsche Telekom, ki je lastnik družb T-Hrvatski Telekom, Magyar Telekom in Slovak Telekom, je samo eden od petih uporabnikov uporabljal njegove tako fiksne kot mobilne storitve. Če bi v uporabo

konvergenčnih storitev prepričal le en odstotek drugih uporabnikov, bi na leto zaslužil do sto milijonov evrov več. Prednost je tudi enotna in usklajena ponudba. Za uporabnike bo združena ponudba preglednejša, dostopnejša, administrativno enostavnejša, kar bo, če bodo tako želeli, na koncu zapisano tudi na enotnem računu (Telekom Austria, 2010).

6.3 Širitev poslovanja v druge države

Trg telekomunikacij v EU je že šel skozi obdobje konsolidacije. Štiri glavne skupine – Vodafone, Telefónica, France Télécom in Deutsche Telekom –, so prisotne v večini držav članic EU in so lastnice največjega ali drugega največjega mobilnega operaterja v posameznih državah. Skoraj 80 odstotkov državljanov EU je naročenih na storitve ene od teh štirih skupin (Erste Bank, 2010).

Tudi pregled prevzemov, ki so jih obravnavani telekomi izpeljali od leta 2007 do 2014, potrjuje zgornje navedbe. Le redki operaterji, ki so v lasti ene od omenjenih skupin, so se namreč širili v druge države oziroma na domačem trgu prevzemali konkurente. O2 Czech Republic, Slovak Telekom in T-Hrvatski telekom so vsak kupili zgolj eno podjetje, zanj pa odšteli največ nekaj deset milijonov evrov. Medtem Magyar Telekom v celotnem obdobju ni opravil niti enega nakupa. Nič bolj dejaven ni bil Orange Polska, saj je v letu 2009 za 48 milijonov evrov prevzel podjetje Wirtualna Polska (Orange Polska, 2010), v letu 2011 pa prodal TP Emitel, lastnika radijskih in televizijskih oddajnikov (Orange Polska, 2012).

Veliko bolj dejavni pri širjenju na tuje trge so bili Telekom Austria, Telekom Slovenije in Swisscom. Telekom Austria je na eni strani kupoval zlasti mobilne operaterje. Tako je leta 2007 kupil belorusko družbo MDC, ki je imela 3,1 milijona uporabnikov, v istem letu pa je uspešno zagnal tudi mobilne operacije v Srbiji in Makedoniji (Telekom Austria, 2008). Leta 2010 se je dogovoril še o prevzemu dveh fiksnih operaterjev v Bolgariji, kjer je že bil prisoten. Pri širjenju v jugovzhodno Evropo se mu je pridružil tudi Telekom Slovenije. Vstopil je na hrvaški, bosanski, albanski, makedonski in kosovski trg. V večini je kupoval manjše družbe, leta 2007 pa je na Kosovu zagnal „greenfield“ naložbo, v katero je vložil več sto milijonov evrov, v Makedoniji pa je leta 2009 za slabih 200 milijonov evrov kupil družbo Cosmofon, kasneje preimenovano v One (Telekom Slovenije, 2010).

Nekateri operaterji so morali v prevzetih družbah oblikovati visoke oslabitve, kar jim je povzročilo visoke izgube. Tako je moral Telekom Austria leta 2011 po odločitvi beloruske vlade o razvrednotenju domače valute oslabiti naložbo v svojega tamkajšnjega operaterja MDC za 279 milijonov evrov. Čeprav je MDC povečal obseg poslovanja, so se njegovi prihodki, preračunani v evre, občutno zmanjšali (Telekom Austria, 2012). Tudi Telekom Slovenije je moral slabiti naložbe v jugovzhodni Evropi. Leta 2010 je nova uprava v luči makroekonomskih sprememb preverila vrednost naložb v Sloveniji, na Kosovu in v Makedoniji ter ugotovila, da je njihova poštena vrednost za več kot 200 milijonov evrov manjša od knjigovodske, in opravila ustrezne oslabitve (Telekom Slovenije, 2011).

Kljub skorajšnji konsolidaciji srednjeevropskega (in balkanskega) trga so oziroma bodo naprodaj nekateri od večjih telekomunikacijskih operaterjev v regiji. Ob tem velja omeniti

Exatel na Poljskem, Telekom Slovenije, Tušmobil in T-2 (vsi Slovenija) ter nekatere z Balkana (Telekom Srbije, BH Telecom, PTK, Vala) (Erste Bank, 2010).

SKLEP

V diplomskem delu sem preučil, kaj vse vpliva na današnje poslovanje nekdanjih monopolistov in kako se izbrani operaterji spopadajo s težavami v gospodarskem okolju in glavnimi izzivi v industriji telekomunikacij. Predstavil sem gibanja bruto domačega proizvoda, stopnje zaposlenosti, zasebne potrošnje in investicij, saj pomembno vplivajo na njihove poslovne rezultate. Analiziral sem tudi aktualno dogajanje v telekomunikacijah. Nato sem se lotil pregleda ključnih dejavnikov poslovanja in njihove soodvisnosti, tudi od evropske in nacionalne regulacije. Obenem sem predstavil, kakšna so bila gibanja v posameznih segmentih, na primer pri fiksni govorni telefoniji, mobilni telefoniji in širokopasovnem dostopu do interneta. Na koncu sem navedel, kako so se operaterji odzvali na zaostrene razmere, ali samo z zniževanjem stroškov, s konsolidacijo poslovanja ali kako drugače.

Ugotovil sem, da praktično vsi obravnavani operaterji izgubljajo prihodke, kar je posledica vedno slabših gospodarskih razmer, zaostrene konkurence in stroge evropske regulacije. Fiksna govorna telefonija neprestano upada, vse počasnejša je tudi rast mobilne telefonije, ki je bila vrsto let glavno gonilo rasti prihodkov. Operaterji so veliko stavili na širokopasovni dostop do interneta, pri katerem pa so potrebna visoka vlaganja. Hkrati je poslovanje operaterjev prizadela Evropska komisija, ki je oklestila prihodke iz naslova mobilnega gostovanja v tujini, kar jim je v preteklosti prinašalo veliko prometa in s tem zaslužka. Zaradi vsega tega upadata njihova dobičkonosnost in sposobnost izplačevanja dividend lastnikom. Vse nižja višina ustvarjenih denarnih tokov se pozna tudi na njihovi sposobnosti vlaganja v obnovo in izgradnjo omrežja. Na vse prej kot lahke izzive so se odzvali praktično enako. Zniževali so stroške nabave in zaposlenih, konsolidirali so svoje poslovanje in združevali mobilni in fiksni del poslovnega modela. S tem so prihranili določena sredstva, a še vedno premalo, saj pri večini upadajo tako prihodki kot dobiček.

LITERATURA IN VIRI

1. BEREC. (2011). MTR Benchmark snapshot (as of January 2011). Najdeno 30. junija 2013 na spletnem naslovu http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/?doc=225
2. BEREC. (2014). Termination Rates Benchmark Snapshot (as of January 2014). Najdeno 30. junija 2013 na spletnem naslovu http://berec.europa.eu/eng/document_register/subject_matter/berec/reports/4403-termination-rates-benchmark-snapshot-as-of-january-2014-integrated-report-on-mobile-termination-rates-amp-sms-termination-rates
3. Briglauer, W., Schwarz, A., & Zulehner, C. (2010). Is Fixed-Mobile Substitution strong enough to de-regulate Fixed Voice Telephony? Evidence from the Austrian Markets. Najdeno 23. junija 2013 na spletnem naslovu http://homepage.univie.ac.at/Christine.Zulehner/Fixed%20mobile%20substitution_BSZ.pdf
4. Cisco. (2013). Cisco Visual Networking Index: Global Mobile Data Traffic Forecast Update, 2012–2017. Najdeno 30. junija 2013 na spletnem naslovu http://newsroom.cisco.com/documents/10157/1142732/Cisco_VNI_Mobile_Data_Traffic_Forecast_2012_2017_white_paper.pdf
5. *Digitalna agenda za Evropo*. Najdeno 18. junija 2013 na spletnem naslovu <http://ec.europa.eu/digital-agenda/en/telecoms-rules>
6. Erste Group. (2010). *Erste Sector Telecom*. Dunaj: Erste Group.
7. Erste Group. (2011). *Erste Sector Telecom*. Dunaj: Erste Group.
8. Erste Group. (2012). *Erste Sector Telecom*. Dunaj: Erste Group.
9. Erste Group. (2013). *Erste Sector Telecom*. Dunaj: Erste Group.
10. Evropska komisija. (2009). Državne pomoči: Komisija sprejela smernice za širokopasovna omrežja. Najdeno 20. junija 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1332_sl.htm
11. Evropska komisija. (2009). Prehod na digitalno TV: Evropska komisija želi, da sprostitev frekvenc prispeva k hitremu gospodarskemu okrevanju. Najdeno 20. februarja 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1595_sl.htm
12. Evropska komisija. (2009). EU Telecoms Reform: 12 reforms to pave way for stronger consumer rights, an open internet, a single European telecoms market and high-speed internet connections for all citizens. Najdeno 20. februarja 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-09-513_en.htm?locale=en
13. Evropska komisija. (2010). *Poročilo o napredku na enotnem evropskem trgu elektronskih komunikacij za leto 2009 (15. poročilo). Sporočilo komisije evropskemu parlamentu, svetu, evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in odboru regij*. Bruselj: Evropska komisija.
14. Evropska komisija. (2011). *Pregled, ki ga je komisija opravila v zvezi z izvajanjem uredbe (ES) št. 544/2009 Evropskega parlamenta in sveta z dne 18. junija 2009 o gostovanju v javnih mobilnih telefonskih omrežjih znotraj skupnosti*. Bruselj: Evropska komisija.
15. Evropska komisija. (2012a). *European Union 2011 Telecommunication Market and Regulatory Developments*. Bruselj: Evropska komisija.

16. Evropska komisija. (2012b). Unleashing the Potential of Cloud Computing in Europe. Najdeno 21. junija 2013 na spletnem naslovu <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2012:0529:FIN:EN:PDF>
17. Evropska komisija. (2013a). Zimska napoved za obdobje 2012–2014: postopno premagovanje čelnega vetra. Najdeno 21. junija 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-151_sl.htm
18. Evropska komisija. (2013b). Less digging = cheaper broadband. Commission proposes rules to cut broadband installation costs. Najdeno 20. junija 2013 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-281_en.htm
19. Evropska komisija. (2013c). *Digital Agenda Scoreboard 2013*. Bruselj: Evropska komisija.
20. Evropska komisija. (2014a). *Implementation of the EU regulatory framework for electronic communications - 2014*. Bruselj: Evropska komisija.
21. Evropska komisija. (2014b). Jesenska gospodarska napoved 2014: počasno okrevanje z zelo nizko inflacijo. Najdeno 5. januarja 2015 na spletnem naslovu http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-1362_sl.htm
22. ETNO. (2011). *Copper pricing and the fibre transition – escaping a cul-de-sac*. Bruselj: ETNO.
23. ETNO. (2012a). Annual Economic Report 2011. Bruselj: ETNO.
24. ETNO. (2012b). Annual Economic Report 2012. Bruselj: ETNO.
25. ETNO. (2013). Annual Economic Report 2013. Bruselj: ETNO.
26. ETNO. (2014). Annual Economic Report 2014. Bruselj: ETNO.
27. Eurostat. (b.l.) Tables, Graphs and Maps interface (TGM) table. Najdeno 20. junija 2015 na spletni strani <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tec00115&plugin=1>.
28. Grzybowski, L. (2006). The Impact of Regulation on the Retail Prices in Fixed-Line Telephony across the European Union. Najdeno 23. junija 2013 na spletnem naslovu <http://mushroomski.com/eu-fixline.pdf>
29. ITU. (2013). *Measuring the Information Society 2013 Report*. Ženeva: ITU.
30. ITU. (2014). *Measuring the Information Society 2014 Report*. Ženeva: ITU.
31. Jagodič, M. (2008). Fixed-mobile convergence. Najdeno 1. junija 2013 na spletnem naslovu [http://www.midem-drustvo.si/Journal%20papers/MIDEM_38\(2008\)3p175.pdf](http://www.midem-drustvo.si/Journal%20papers/MIDEM_38(2008)3p175.pdf)
32. Končar, M. (2006). NGN (Next Generation Network) ali povezovanje omrežij za zagotavljanje konvergence storitev. Najdeno 15. januarja 2012 na spletnem naslovu <http://siolov.blog.siol.net/>
33. Krišelj, M., & Muha, T. (2009). Regulatorni pogled na pojav fiksno-mobilne konvergence. Najdeno 25. junija 2013 na spletnem naslovu <http://www.ltfe.org/objave/regulatorni-pogled-na-pojav-fiksno-mobilne-konvergence/>
34. Krišelj, M. (2010). Pojem digitalne dividende pri razvoju širokopasovnih mobilnih omrežij. Najdeno 25. junija 2013 na spletnem naslovu <http://www.ltfe.org/objave/pojem-digitalne-dividende-pri-razvoju-sirokopasovnih-mobilnih-omrezij/>

35. Magyar Telekom. (2008). Letno poročilo 2007. Budimpešta: Magyar Telekom.
36. Magyar Telekom. (2009). Letno poročilo 2008. Budimpešta: Magyar Telekom.
37. Magyar Telekom. (2010). Letno poročilo 2009. Budimpešta: Magyar Telekom.
38. Magyar Telekom. (2011). Letno poročilo 2010. Budimpešta: Magyar Telekom.
39. Magyar Telekom. (2012). Letno poročilo 2011. Budimpešta: Magyar Telekom.
40. Magyar Telekom. (2013). Letno poročilo 2012. Budimpešta: Magyar Telekom.
41. Magyar Telekom. (2014). Letno poročilo 2013. Budimpešta: Magyar Telekom.
42. Magyar Telekom. (2015). Letno poročilo 2014. Budimpešta: Magyar Telekom.
43. Mihevc, A. (2009). Analiza regulacije trga mobilnih komunikacij iz vidika korelacij med storitvami. *Organizacija: revija za management, informatiko in kadre*, 42 (5), A209-216.
44. Mihevc, A. (2010). The influence of broadband regulation in EU on the development of regulated technology. Najdeno 13. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://postel.sf.bg.ac.rs/downloads/simpozijumi/POSTEL2010/RADOVI%20PDF/Menadzment%20procesa%20u%20postanskom%20i%20telekomunikacionom%20saobracaju/3.%20A.Mihevc.pdf>
45. O2 Czech Republic. (2008). Letno poročilo 2007. Praga: O2 Czech Republic.
46. O2 Czech Republic. (2009). Letno poročilo 2008. Praga: O2 Czech Republic.
47. O2 Czech Republic. (2010). Letno poročilo 2009. Praga: O2 Czech Republic.
48. O2 Czech Republic. (2011). Letno poročilo 2010. Praga: O2 Czech Republic.
49. O2 Czech Republic. (2012). Letno poročilo 2011. Praga: O2 Czech Republic.
50. O2 Czech Republic. (2013). Letno poročilo 2012. Praga: O2 Czech Republic.
51. O2 Czech Republic. (2014). Letno poročilo 2013. Praga: O2 Czech Republic.
52. O2 Czech Republic. (2015). Letno poročilo 2014. Praga: O2 Czech Republic.
53. OECD. (2011). *Broadband Bundling Trends And Policy Implications*. Pariz: OECD.
54. Olszynka, P. (2012). Telecoms market in Central Europe – key trends and tendencies in 2011-2012. Najdeno 31. februarja 2013 na spletnem naslovu <http://www.pmrpublications.com/downloads/1157/telecoms-market-in-central-europe-key-trends-and-tendencies-in-2011-2012-october-2012>
55. Orange Polska. (2008). Letno poročilo 2007. Poljska: Orange Polska.
56. Orange Polska. (2009). Letno poročilo 2008. Varšava: Orange Polska.
57. Orange Polska. (2010). Letno poročilo 2009. Varšava: Orange Polska.
58. Orange Polska. (2011). Letno poročilo 2010. Varšava: Orange Polska.
59. Orange Polska. (2012). Letno poročilo 2011. Varšava: Orange Polska.
60. Orange Polska. (2013). Letno poročilo 2012. Varšava: Orange Polska.
61. Orange Polska. (2014). Letno poročilo 2014. Varšava: Orange Polska.
62. Orange Polska. (2015). Letno poročilo 2014. Varšava: Orange Polska.

63. Sedlar, U., Bešter, J., & Kos, A. (2011). Računalništvo v oblaku v telekomunikacijah in primeri uporabe. Najdeno 25. junija 2013 na spletnem naslovu <http://www.ltfe.org/objave/racunalnistvo-v-oblaku-v-telekomunikacijah-in-primeri-uporabe/>
64. Slovak Telekom. (2008). Letno poročilo 2007. Bratislava: Slovak Telekom.
65. Slovak Telekom. (2009). Letno poročilo 2008. Bratislava: Slovak Telekom.
66. Slovak Telekom. (2010). Letno poročilo 2009. Bratislava: Slovak Telekom.
67. Slovak Telekom. (2011). Letno poročilo 2010. Bratislava: Slovak Telekom.
68. Slovak Telekom. (2012). Letno poročilo 2011. Bratislava: Slovak Telekom.
69. Slovak Telekom. (2013). Letno poročilo 2012. Bratislava: Slovak Telekom.
70. Slovak Telekom. (2014). Letno poročilo 2013. Bratislava: Slovak Telekom.
71. Slovak Telekom. (2015). Letno poročilo 2014. Bratislava: Slovak Telekom.
72. Sušnik, R., Albrecht, K., & Kisiček, K. (2007). Konvergenca storitev na poti v omrežje nove generacije. *Zbornik referatov: 19. delavnica o telekomunikacijah VITEL*. Brdo pri Kranju: org. konf.
73. Swisscom. (2008). Letno poročilo 2007. Worblaufen: Swisscom.
74. Swisscom. (2009). Letno poročilo 2008. Worblaufen: Swisscom.
75. Swisscom. (2010). Letno poročilo 2009. Worblaufen: Swisscom.
76. Swisscom. (2011). Letno poročilo 2010. Worblaufen: Swisscom.
77. Swisscom. (2012). Letno poročilo 2011. Worblaufen: Swisscom.
78. Swisscom. (2013). Letno poročilo 2012. Worblaufen: Swisscom.
79. Swisscom. (2014). Letno poročilo 2013. Worblaufen: Swisscom.
80. Swisscom. (2015). Letno poročilo 2014. Worblaufen: Swisscom.
81. T-Hrvatski Telekom. (2008). Letno poročilo 2007. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
82. T-Hrvatski Telekom. (2009). Letno poročilo 2008. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
83. T-Hrvatski Telekom. (2010). Letno poročilo 2009. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
84. T-Hrvatski Telekom. (2011). Letno poročilo 2010. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
85. T-Hrvatski Telekom. (2012). Letno poročilo 2011. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
86. T-Hrvatski Telekom. (2013). Letno poročilo 2012. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
87. T-Hrvatski Telekom. (2014). Letno poročilo 2013. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
88. T-Hrvatski Telekom. (2015). Letno poročilo 2014. Zagreb: T-Hrvatski Telekom.
89. Telekom Austria. (2008). Letno poročilo 2007. Dunaj: Telekom Austria.
90. Telekom Austria. (2009). Letno poročilo 2008. Dunaj: Telekom Austria.
91. Telekom Austria. (2010). Letno poročilo 2009. Dunaj: Telekom Austria.
92. Telekom Austria. (2011). Letno poročilo 2010. Dunaj: Telekom Austria.
93. Telekom Austria. (2012). Letno poročilo 2011. Dunaj: Telekom Austria.

94. Telekom Austria. (2013). Letno poročilo 2012. Dunaj: Telekom Austria.
95. Telekom Austria. (2014). Letno poročilo 2013. Dunaj: Telekom Austria.
96. Telekom Austria. (2015). Letno poročilo 2014. Dunaj: Telekom Austria.
97. Telekom Slovenije. (2008). Letno poročilo 2007. Ljubljana: Telekom Slovenije.
98. Telekom Slovenije. (2009). Letno poročilo 2008. Ljubljana: Telekom Slovenije.
99. Telekom Slovenije. (2010). Letno poročilo 2009. Ljubljana: Telekom Slovenije.
100. Telekom Slovenije. (2011). Letno poročilo 2010. Ljubljana: Telekom Slovenije.
101. Telekom Slovenije. (2012). Letno poročilo 2011. Ljubljana: Telekom Slovenije.
102. Telekom Slovenije. (2013). Letno poročilo 2012. Ljubljana: Telekom Slovenije.
103. Telekom Slovenije. (2014). Letno poročilo 2013. Ljubljana: Telekom Slovenije.
104. Telekom Slovenije. (2015). Letno poročilo 2014. Ljubljana: Telekom Slovenije.
105. Viebig J., Poddig, T., & Varmaz A. (2008). *Equity valuation: Models from leading investment banks*. Chichester: John Wiley & Sons, Ltd.
106. Williams, C. (2013). EU to end mobile roaming charges next year. Najdeno 22. junija 2013 na spletnem naslovu
<http://www.telegraph.co.uk/finance/newsbysector/mediatechnologyandtelecoms/telecoms/10119159/EU-to-end-mobile-roaming-charges-next-year.html>

PRILOGE

KAZALO PRILOG

<i>Priloga 1: Tržni deleži operaterjev za leto 2014 (v odstotkih)</i>	<i>1</i>
<i>Priloga 2: Osnovni podatki o obravnavanih družbah</i>	<i>1</i>
<i>Priloga 3: Rast bruto domačega proizvoda (v odstotkih)</i>	<i>2</i>
<i>Priloga 4: Gibanje stopnje brezposelnosti (v odstotkih)</i>	<i>2</i>
<i>Priloga 5: Gibanje višine zasebne potrošnje (v odstotkih)</i>	<i>3</i>
<i>Priloga 6: Gibanje višine investicij (v odstotkih)</i>	<i>3</i>
<i>Priloga 7: Vrednost in gibanje trga telekomunikacijskih storitev v Srednji Evropi (v mrd. evrov)</i>	<i>4</i>
<i>Priloga 8: Gibanje višine prihodkov po letih (v mio. evrov)</i>	<i>4</i>
<i>Priloga 9: Gibanje višine čistega dobička po letih (v mio. evrov)</i>	<i>5</i>
<i>Priloga 10: Gibanje višine denarnega toka iz poslovanja (EBITDA) po letih (v mio. evrov)</i>	<i>6</i>
<i>Priloga 11: EBITDA marža po letih (v odstotkih)</i>	<i>6</i>
<i>Priloga 12: Delež čistega dobička v prihodkih po letih (v odstotkih)</i>	<i>7</i>
<i>Priloga 13: Gibanje višine dobička iz poslovanja (EBIT) po letih (v mio. evrov)</i>	<i>7</i>
<i>Priloga 14: Gibanje višine prostega denarnega toka po letih (v mio. evrov)</i>	<i>8</i>
<i>Priloga 15: Izplačilo dividend po letih (v mio. evrov)</i>	<i>9</i>
<i>Priloga 16: Gibanje investicij po letih (v mio. evrov)</i>	<i>10</i>
<i>Priloga 17: Delež investicij v prihodkih po letih (v odstotkih)</i>	<i>10</i>
<i>Priloga 18: Gibanje števila fiksni govornih priključkov</i>	<i>11</i>
<i>Priloga 19: Gibanje števila mobilnih priključkov</i>	<i>11</i>
<i>Priloga 20: Gibanje števila širokopasovnih priključkov</i>	<i>12</i>
<i>Priloga 21: Operativni stroški (v mio. evrov)</i>	<i>13</i>
<i>Priloga 22: Stroški dela (v mio. evrov)</i>	<i>14</i>
<i>Priloga 23: Hitrosti prenosa širokopasovnih priključkov v državah EU - januar 2013</i>	<i>15</i>
<i>Priloga 24: Gibanje mobilnega podatkovnega prenosa (v exabitih na mesecih)</i>	<i>15</i>

Priloga 1: Tržni deleži operaterjev za leto 2014 (v odstotkih)

Operater	Fiksna telefonija	Mobilna telefonija	Širokopasovne storitve
Telekom Austria	8,2	41,1	31,0
O2 Czech Republic	*80,0	*36,4	*34,4
T-Hrvatski Telekom	*79,0	46,7	*79,0
Magyar Telekom	*67,0	46,3	38,4
Orange Polska	53,2	27,3	30,9
Slovak Telekom	*87,1	33,0	45,0
Telekom Slovenije	n.p.	48,4	35,4
Swisscom	60,0	59,0	54,0

*podatek iz leta 2013

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2013; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2013; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2013; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2013; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 2: Osnovni podatki o obravnavanih družbah

Operater	Geografska prisotnost	Zaposlenih v 2014	Prihodki v 2014 (v mio evrov)	Lastniška struktura	Leto privatizacije
Telekom Austria	Avstrija, Belorusija, Bolgarija, Hrvaška, Liechtenstein, Makedonija, Slovenija, Srbija	16.240	4.018,0	59,7% América Móvil, 28,4% država, 11,9% v prostem obtoku,	*2000
O2 Czech Republic	Češka in Slovaška (mobilne storitve)	4.892	1.616,7	84,7% PPF Group, 15,3% v prostem obtoku	2005
T-Hrvatski Telekom	Hrvaška	4.994	902,1	51% Deutsche Telekom, 10,5% država, 38,5% v prostem obtoku	1999-2001
Magyar Telekom	Madžarska, Črna gora in Makedonija	10.883	1.985,3	59% Deutsche Telekom, 41% fizični in institucionalni vlagatelji	1993-2000
Orange Polska	Poljska	19.094	2.857,8	51% Orange, 49% v prostem obtoku	2000-2001
Slovak Telekom	Slovaška	3.649	767,6	51% Deutsche Telekom, 49% država	2000
Telekom Slovenije	Slovenija, Bosna in Hercegovina, Črna gora, Hrvaška, Kosovo in Makedonija	4.431	756,5	73% država, 27% zasebni in institucionalni vlagatelji	-
Swisscom	Švica in Italija	21.125	9.314,1	51% država, 49% v prostem obtoku	*1998

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 3: Rast bruto domačega proizvoda (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	e2015	e2016
Avstrija	3,6	1,5	-3,8	1,9	2,8	0,8	0,3	0,4	1,2	1,5
Češka	5,5	2,7	-4,8	2,3	2,0	-0,9	-0,5	2,0	4,5	3,4
Hrvaška	5,2	2,1	-7,4	-1,7	-0,3	-2,2	-0,9	-0,4	-0,1	2,5
Madžarska	0,5	0,9	-6,6	0,8	1,8	-1,5	1,5	3,6	3,1	2,5
Poljska	7,2	3,9	2,6	3,7	4,8	1,8	1,7	3,4	5,7	6,3
Slovaška	10,7	5,4	-5,3	4,8	2,7	1,6	1,4	2,4	2,5	3,3
Slovenija	6,9	3,3	-7,8	1,2	0,6	-2,6	-1,0	2,6	1,7	2,5
Švica	4,1	2,3	-2,1	3,0	1,8	1,1	1,9	n.p.	2,3	2,6
povprečje	5,7	2,8	-4,4	2,0	2,0	-0,2	0,6	1,8	2,6	3,1
EU27	3,1	0,5	-4,4	2,1	1,7	-0,5	0,1	1,3	1,5	2,0

Vir: Eurostat, Tables, Graphs and Maps interface (TGM) Table, 2015; Evropska komisija, Jesenska gospodarska napoved 2014: počasno okrevanje z zelo nizko inflacijo, 2014b.

Priloga 4: Gibanje stopnje brezposelnosti (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	e2015	e2016
Avstrija	4,9	4,1	5,3	4,8	4,6	4,9	5,4	5,6	5,4	5,0
Češka	5,3	4,4	6,7	7,3	6,7	7,0	7,0	6,1	6,2	6,1
Hrvaška	9,9	8,6	9,2	11,7	13,7	16,0	17,3	17,3	17,7	17,3
Madžarska	7,4	7,8	10,0	11,2	11,0	11,0	10,2	7,7	7,8	7,8
Poljska	9,6	7,1	8,1	9,7	9,7	10,1	10,3	9,0	9,3	8,8
Slovaška	11,2	9,6	12,1	14,5	13,7	14,0	14,2	13,2	12,8	12,1
Slovenija	4,9	4,4	5,9	7,3	8,2	8,9	10,1	9,7	9,2	8,4
Švica	n.p.	5,9	8,1	8,3	7,9	7,9	7,9	7,3	7,0	6,8
povprečje	7,6	6,5	8,2	9,4	9,4	10,0	10,3	9,5	9,4	9,0
EU27	7,2	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,9	10,2	9,8	9,3

Vir: Eurostat, Tables, Graphs and Maps interface (TGM) Table, 2015; Evropska komisija, Jesenska gospodarska napoved 2014: počasno okrevanje z zelo nizko inflacijo, 2014b.

Priloga 5: Gibanje višine zasebne potrošnje (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	e2015	e2016
Avstrija	0,9	0,7	0,9	1,5	0,7	0,6	-0,1	0,4	0,6	0,8
Češka	4,2	2,8	0,2	1,0	0,2	-1,8	0,4	1,7	1,9	2,0
Hrvaška	6,5	1,4	-7,5	-1,5	0,3	-3,0	-1,2	-0,4	-0,2	0,6
Madžarska	1,1	-0,7	-6,6	-2,8	0,8	-1,9	-0,1	2,1	2,6	2,0
Poljska	4,9	5,7	2,0	2,7	2,9	0,9	1,0	2,5	2,7	3,0
Slovaška	6,8	6,1	0,2	0,1	-0,7	-0,4	-0,7	2,8	2,3	3,1
Slovenija	6,3	2,3	-0,1	1,0	-0,1	-3,0	-3,9	0,4	0,9	1,1
Švica	n.p.	0,1	-2,7	1,9	1,7	1,1	1,3	1,6	2,2	2,5
povprečje	4,4	2,3	-1,7	0,5	0,7	-0,9	-0,4	1,4	1,6	1,9
EU27	2,2	0,3	-1,6	0,8	0,3	-0,7	-0,1	1,1	1,4	1,6

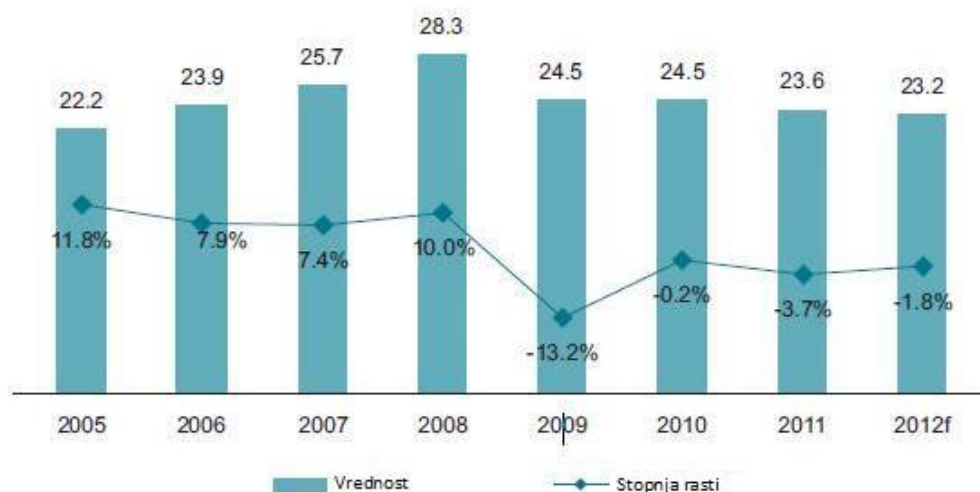
Vir: Evropska komisija, Jesenska gospodarska napoved 2014: počasno okrevanje z zelo nizko inflacijo, 2014b.

Priloga 6: Gibanje višine investicij (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	e2015	e2016
Avstrija	3,6	0,7	-7,8	-2,4	6,8	0,5	-1,5	0,5	2,0	3,2
Češka	13,2	4,1	-11,0	1,3	1,1	-2,9	-4,4	4,6	4,5	3,4
Hrvaška	7,1	8,7	-14,2	-15,2	-2,7	-3,3	-1,0	-4,1	-0,1	2,5
Madžarska	3,8	2,9	-11,1	-9,5	-2,2	-4,2	5,2	12,7	3,1	2,5
Poljska	17,6	9,6	-1,2	-0,4	9,3	-1,5	0,9	7,7	5,7	6,3
Slovaška	9,1	1,0	-19,7	7,2	12,7	-9,3	-2,7	4,1	2,5	4,3
Slovenija	13,3	7,1	-23,8	-13,7	-4,6	-8,9	1,9	4,6	2,5	2,5
Švica	n.p.	-2,0	-11,0	1,9	3,5	1,7	1,0	2,6	3,2	4,1
povprečje	9,7	4,0	-12,5	-3,9	3,0	-3,5	-0,1	4,1	2,9	3,6
EU27	6,3	-1,2	-13,4	0,1	2,1	-2,5	-1,6	2,0	2,9	4,5

Vir: Evropska komisija, Jesenska gospodarska napoved 2014: počasno okrevanje z zelo nizko inflacijo, 2014b.

Priloga 7: Vrednost in gibanje trga telekomunikacijskih storitev v Srednji Evropi (v mrd. evrov)

Vir: P. Olszynka, Telecoms market in Central Europe – key trends and tendencies in 2011-2012, 2012.

Priloga 8: Gibanje višine prihodkov po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	4.919,0	5.170,3	4.802,0	4.650,8	4.454,6	4.329,7	4.183,9	4.018,0
O2 Czech Republic	2.367,2	2.405,8	2.260,9	2.220,8	2.034,8	2.009,3	1.727,7	1.616,7
(v CZK)	63.034,0	64.655,0	59.852,0	55.655,0	52.471,0	50.535,0	47.386,0	44.840,0
T-Hrvatski Telekom	1.170,4	1.198,6	1.166,7	1.134,0	1.070,3	999,7	923,4	902,1
(v HRK)	8.580,0	8.816,0	8.517,0	8.372,0	8.067,0	7.555,0	7.042,0	6.908,0
Magyar Telekom	2.666,9	2.523,6	2.381,4	2.193,1	1.899,7	2.077,1	2.146,2	1.985,3
(v HUF)	676.661,0	673.056,0	643.989,0	609.579,0	597.617,0	607.128,0	637.521,0	626.447,0
Orange Polska	5.076,9	4.373,4	4.034,6	3.915,7	3.347,2	3.472,5	3.110,8	2.857,8
(v PLN)	18.244,0	18.165,0	16.560,0	15.565,0	14.922,0	14.147,0	12.923,0	12.212,0
Slovak Telekom	915,3	1.029,0	974,2	934,3	897,4	826,8	809,0	767,6
(v SKK)	30.740,0	31.001,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	787,2	851,7	856,1	843,5	824,5	793,1	799,4	756,5
Swisscom	6.701,5	8.214,1	8.089,1	9.587,3	9.433,2	9.430,1	9.314,1	9.733,0
(v CHF)	11.089,0	12.198,0	12.001,0	11.988,0	11.467,0	11.384,0	11.434,0	11.703,0

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 9: Gibanje višine čistega dobička po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	492,5	-48,8	94,9	195,2	-252,8	103,8	109,7	-185,4
O2 Czech Republic	390,0	432,7	440,7	490,0	336,8	269,4	207,6	144,1
(v CZK)	10.386,0	11.628,0	11.666,0	12.280,0	8.684,0	6.776,0	5.695,0	3.998,0
T-Hrvatski Telekom	337,3	314,1	277,3	248,0	240,3	224,4	189,1	148,6
(v HRK)	2.473,0	2.310,0	2.024,0	1.831,0	1.811,0	1.696,0	1.442,0	1.138,0
Magyar Telekom	287,9	395,9	344,8	278,4	10,1	156,9	97,1	101,5
(v HUF)	73.056,0	105.593,0	93.253,0	77.371,0	3.179,0	45.855,0	28.855,0	32.024,0
Orange Polska	633,1	527,3	312,3	13,3	430,2	209,9	70,8	125,2
(v PLN)	2.275,0	2.190,0	1.282,0	53,0	1.918,0	855,0	294,0	535,0
Slovak Telekom	183,6	117,1	145,5	120,9	111,9	63,1	49,3	43,6
(v SKK)	6.165,0	3.529,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	88,4	86,0	29,5	-210,3	34,0	43,5	52,3	1,6
Swisscom	1.259,4	1.179,1	1.297,5	1.429,9	570,9	1.503,5	1.380,7	1.418,8
(v CHF)	2.084,0	1.751,0	1.925,0	1.788,0	694,0	1.815,0	1.695,0	1.706,0

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 10: Gibanje višine denarnega toka iz poslovanja (EBITDA) po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	1.854,9	1.276,0	1.441,8	1.645,9	1.527,3	1.455,4	1.287,4	1.286,1
O2 Czech Republic*	1.052,7	1.053,5	1.022,8	1.092,5	845,0	786,5	673,7	577,2
(v CZK)	28.032,0	28.312,0	27.076,0	27.380,0	21.790,0	19.781,0	18.478,0	16.010,0
T-Hrvatski Telekom	539,5	538,9	506,2	490,6	480,2	446,7	393,1	344,0
(v HRK)	3.955,0	3.964,2	3.695,0	3.622,0	3.619,0	3.376,0	2.998,0	2.634,0
Magyar Telekom	961,3	1.006,3	921,0	766,2	623,3	666,5	604,2	574,3
(v HUF)	243.907,0	268.378,0	249.053,0	212.966,0	196.082,0	194.818,0	179.462,0	181.224,0
Orange Polska	2.136,6	1.839,2	1.529,8	1.185,2	1.329,8	1.189,2	983,1	917,6
(v PLN)	7.678,0	7.639,0	6.279,0	4.711,0	5.928,0	4.845,0	4.084,0	3.921,0
Slovak Telekom	352,6	431,1	432,0	393,1	388,0	352,3	337,0	310,0
(v SKK)	11.841,0	12.987,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	298,2	312,2	267,8	247,2	255,6	241,2	239,9	170,1
Swisscom	2.720,1	3.224,9	3.157,2	3.676,4	3.771,0	3.708,6	3.504,4	3.670,2
(v CHF)	4.501,0	4.789,0	4.684,0	4.597,0	4.584,0	4.477,0	4.302,0	4.413,0

* namesto EBITDA je OIBDA

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 11: EBITDA marža po letih (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	38	25	30	35	34	34	31	32
O2 Czech Republic	44	44	45	49	42	39	39	36
T-Hrvatski Telekom	46	45	43	43	45	45	43	38
Magyar Telekom	36	40	39	35	33	32	28	29
Orange Polska	42	42	38	30	37	34	32	32
Slovak Telekom	39	42	44	42	43	42	41	40
Telekom Slovenije	38	37	31	29	31	30	30	22
Swisscom	41	39	39	38	40	39	38	38

Priloga 12: Delež čistega dobička v prihodkih po letih (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	10	-1	2	5	-6	2	3	-5
O2 Czech Republic	16	18	19	24	20	13	12	9
T-Hrvatski Telekom	29	26	24	25	26	22	20	16
Magyar Telekom	11	16	14	13	0	8	5	5
Orange Polska	12	12	8	1	15	6	2	4
Slovak Telekom	20	11	15	14	13	8	6	6
Telekom Slovenije	11	10	3	-27	4	5	7	0
Swisscom	19	14	16	15	6	16	15	15

Priloga 13: Gibanje višine dobička iz poslovanja (EBIT) po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	761,4	120,7	343,9	437,9	-7,6	457,1	318,2	-3,0
O2 Czech Republic	510,6	572,3	569,4	619,4	393,2	331,8	271,4	190,2
(v CZK)	13.597,0	15.380,0	15.075,0	15.524,0	10.139,0	8.344,0	7.445,0	5.274,0
T-Hrvatski Telekom	343,6	353,8	314,2	304,3	292,6	271,3	214,0	159,7
(v HRK)	2.519,0	2.602,2	2.294,0	2.247,0	2.205,0	2.050,0	1.632,0	1.223,0
Magyar Telekom	505,7	608,4	544,1	403,3	200,8	300,8	251,6	255,4
(v HUF)	128.312,0	162.258,0	147.133,0	112.094,0	63.167,0	87.921,0	74.721,0	80.574,0
Orange Polska	903,9	797,6	510,7	228,4	497,3	386,1	189,7	230,7
(v PLN)	3.248,0	3.313,0	2.096,0	908,0	2.217,0	1.573,0	788,0	986,0
Slovak Telekom	148,0	148,6	176,5	148,4	137,2	110,2	69,0	69,3
(v SKK)	4.970,0	4.476,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	136,4	128,5	64,1	-178,5	63,3	64,2	71,5	11,4
Swisscom	1.519,9	1.777,8	1.812,5	2.099,3	926,3	2.093,3	1.839,4	1.931,1
(v CHF)	2.515,0	2.640,0	2.689,0	2.625,0	1.126,0	2.527,0	2.258,0	2.322,0

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 14: Gibanje višine prostega denarnega toka po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	975,8	756,2	674,0	645,0	479,2	325,4	-717,4	224,9
O2 Czech Republic	690,1	729,9	512,5	655,4	582,3	446,1	422,3	34,4
(v CZK)	18.376,0	19.615,0	13.568,0	16.424,0	15.017,0	11.220,0	11.582,0	954,0
T-Hrvatski Telekom	261,4	209,5	162,3	286,5	280,2	238,4	n.p.	n.p.
(v HRK)	1.916,0	1.541,0	1.185,0	2.115,0	2.112,0	1.801,8	n.p.	n.p.
Magyar Telekom	502,5	383,7	303,2	278,8	292,5	204,2	2,0	-43,7
(v HUF)	127.505,0	102.340,0	82.000,0	77.500,0	92.000,0	59.700,0	600,0	-13.800,0
Orange Polska	737,4	974,4	817,6	457,1	549,1	-115,1	589,3	268,9
(v PLN)	2.650,0	4.047,0	3.356,0	1.817,0	2.448,0	-469,0	2.448,0	1.149,0
Slovak Telekom	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.
(v SKK)	n.p.	n.p.	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	-61,6	18,0	50,6	150,7	149,7	117,4	n.p.	n.p.
Swisscom	853,3	1.387,9	1.448,5	1.489,9	1.345,0	1.206,1	1.186,9	1.030,4
(v CHF)	1.412,0	2.061,0	2.149,0	1.863,0	1.635,0	1.456,0	1.457,0	1.239,0

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 15: Izplačilo dividend po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	343,0	331,9	331,9	331,9	331,9	168,2	22,2	56,0
O2 Czech Republic	604,1	598,6	607,7	513,9	499,4	345,8	234,9	204,9
(v CZK)	16.087,0	16.087,0	16.087,0	12.878,0	12.878,0	8.696,0	6.442,0	5.682,0
T-Hrvatski Telekom	358,2	329,1	337,0	377,9	246,8	239,9	220,2	96,2
(v HRK)	2.626,0	2.421,0	2.460,0	2.790,0	1.860,0	1.813,0	1.679,0	737,0
Magyar Telekom	287,7	289,3	285,3	277,6	165,7	178,3	175,5	0,0
(v HUF)	72.992	77.163,0	77.163,0	77.163,0	52.117,0	52.116,0	52.116,0	0,0
Orange Polska	546,0	494,5	488,0	503,9	449,3	483,3	157,9	153,5
(v PLN)	1.962,0	2.054,0	2.003,0	2.003,0	2.003,0	1.969,0	656,0	656,0
Slovak Telekom	147,2	99,6	193,9	132,9	130,0	92,0	70,6	16,4
(v SKK)	4.942,0	3.000,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	39,9	83,2	39,2	19,5	22,1	45,5	78,6	65,1
Swisscom	593,5	705,7	663,3	828,5	895,0	944,3	928,6	948,1
(v CHF)	982,0	1.048,0	984,0	1.036,0	1.088,0	1.140,0	1.140,0	1.140,0

Op.: dividenda se izplačuje na podlagi bilančnega dobička za preteklo leto

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 16: Gibanje investicij po letih (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	851,3	807,6	711,4	763,6	739,0	728,2	1.779,1	757,4
O2 Czech Republic	293,2	300,9	245,1	226,0	227,1	248,2	206,8	414,2
(v CZK)	7.807,0	8.088,0	6.489,0	5.664,0	5.856,0	6.243,0	5.673,0	11.489,0
T-Hrvatski Telekom	170,2	220,8	212,7	156,2	124,5	156,1	187,0	140,1
(v HRK)	1.248,0	1.624,0	1.553,0	1.153,0	938,0	1.180,0	1.426,0	1.073,0
Magyar Telekom	409,3	404,8	376,7	330,1	266,4	353,4	491,9	584,4
(v HUF)	103.862	107.949	101.866	91.762	83.800	103.300	146.100	184.400
Orange Polska	1.023,2	620,9	537,7	683,3	584,6	573,1	524,8	503,8
(v PLN)	3.677,0	2.579,0	2.207,0	2.716,0	2.606,0	2.335,0	2.180	2.153
Slovak Telekom	171,0	160,4	167,9	144,8	178,1	104,5	115,4	119,0
(v SKK)	5.743	4.831	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	312,9	253,3	184,8	113,6	92,0	122,7	113,3	176,5
Swisscom	1.223,8	1.380,5	1.339,3	1.521,9	1.723,4	2.094,9	1.951,8	2.025,9
(v CHF)	2.025	2.050	1.987	1.903	2.095	2.529	2.396	2.436

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 17: Delež investicij v prihodkih po letih (v odstotkih)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	17	16	15	16	17	17	43	19
O2 Czech Republic	12	13	11	10	11	12	12	26
T-Hrvatski Telekom	15	18	18	14	12	16	20	16
Magyar Telekom	15	16	16	15	14	17	23	29
Orange Polska	20	14	13	17	17	17	17	18
Slovak Telekom	19	16	17	15	20	13	14	16
Telekom Slovenije	40	30	22	13	11	15	14	23
Swisscom	18	17	17	16	18	22	21	21

Priloga 18: Gibanje števila fiksni govornih priključkov

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	1.683.700	1.451.100	1.290.900	1.161.000	1.077.000	1.046.400	977.500	918.100
O2 Czech Republic	2.069.200	1.893.400	1.770.600	1.669.200	1.581.900	1.499.000	1.389.300	1.312.000
T-Hrvatski Telekom	1.614.813	1.550.123	1.483.588	1.438.000	1.260.000	1.208.000	1.133.000	1.050.000
Magyar Telekom	3.152.573	2.938.028	2.664.907	2.391.699	2.263.379	2.172.904	1.901.077	1.868.768
Orange Polska	8.950.000	7.957.000	7.076.000	6.346.000	5.694.000	5.104.000	4.741.000	4.512.000
Slovak Telekom	1.110.000	1.125.600	1.101.000	1.061.000	1.021.000	960.000	915.000	894.000
Telekom Slovenije	735.986	663.929	631.942	584.626	542.909	516.481	476.630	442.667
Swisscom	3.686.000	3.556.000	3.391.000	3.233.000	3.120.000	3.013.000	2.879.000	2.778.000

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 19: Gibanje števila mobilnih priključkov

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	15.449.000	17.803.400	18.945.400	19.162.900	20.266.200	19.625.600	20.117.400	19.798.900
O2 Czech Republic	5.690.800	5.127.400	5.497.500	5.719.000	6.105.800	6.437.100	6.641.000	6.752.000
T-Hrvatski Telekom	2.384.859	2.689.992	2.858.858	2.437.000	2.418.000	2.326.000	2.303.000	2.252.000
Magyar Telekom	6.474.972	7.247.502	7.032.135	6.961.516	6.930.235	6.841.538	6.950.496	7.021.445
Orange Polska	14.158.000	14.182.000	13.714.000	14.332.000	14.658.000	14.895.000	15.325.000	15.629.000
Slovak Telekom	2.367.200	2.347.200	2.376.000	2.411.000	2.326.000	2.311.000	2.262.000	2.220.000
Telekom Slovenije	1.356.814	1.558.444	2.138.560	2.019.502	1.992.311	2.096.754	2.206.010	2.312.025
Swisscom	5.007.000	5.359.000	5.602.000	5.828.000	6.049.000	6.217.000	6.407.000	6.540.000

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 20: Gibanje števila širokopasovnih priključkov

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	665.200	818.900	972.400	1.115.500	1.422.200	1.550.900	1.654.400	1.714.160
O2 Czech Republic	509.400	583.700	683.100	753.000	839.600	899.400	877.000	858.600
T-Hrvatski Telekom	344.925	472.653	554.995	629.000	647.000	633.000	628.000	614.000
Magyar Telekom	553.036	685.180	792.641	890.298	975.453	1.026.397	1.140.144	1.216.119
Orange Polska	2.027.000	2.193.000	2.273.000	2.286.000	2.346.000	2.345.000	2.301.000	2.241.000
Slovak Telekom	261.000	338.660	391.000	436.000	464.000	480.000	513.000	559.000
Telekom Slovenije	231.493	321.806	321.242	333.214	341.083	340.960	345.668	352.987
Swisscom	2.865.000	2.817.000	3.122.000	3.308.000	3.256.000	3.494.000	3.753.000	3.962.000

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 21: Operativni stroški (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	3.149,2	3.963,6	3.085,0	3.094,1	3.027,7	2.956,3	2.983,7	2.850,9
O2 Czech Republic	1.341,0	1.397,8	1.283,0	1.312,4	1.222,8	1.255,0	1.089,2	1.030,1
(v CZK)	35.708,0	37.565,0	33.965,0	32.889,0	31.533,0	31.565,0	29.874,5	28.569,7
T-Hrvatski Telekom	666,1	696,8	712,9	684,5	630,1	574,1	548,2	574,2
(v HRK)	4.883,0	5.125,0	5.204,0	5.054,0	4.749,0	4.339,0	4.181,0	4.397,0
Magyar Telekom	2.161,2	1.915,3	1.837,3	1.789,8	1.719,3	1.811,1	1.905,4	1.739,7
(v HUF)	548.349,0	510.798,0	496.856,0	497.485,0	540.842,0	529.377,0	565.989,0	548.947,0
Orange Polska	3.038,5	2.481,3	2.513,1	2.783,1	2.251,5	2.293,8	2.171,0	1.927,6
(v PLN)	10.919,0	10.306,0	10.315,0	11.063,0	10.037,0	9.345,0	9.019,0	8.237,0
Slovak Telekom	424,6	487,0	434,8	446,5	421,8	403,4	443,2	450,2
(v SKK)	14.259,0	14.672,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	654,5	728,1	789,6	1.026,5	766,2	735,4	732,7	757,5
Swisscom	3.981,4	4.989,2	4.931,9	5.910,9	5.662,2	5.721,5	5.809,7	6.062,9
(v CHF)	6.588,0	7.409,0	7.317,0	7.391,0	6.883,0	6.907,0	7.132,0	7.290,0

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

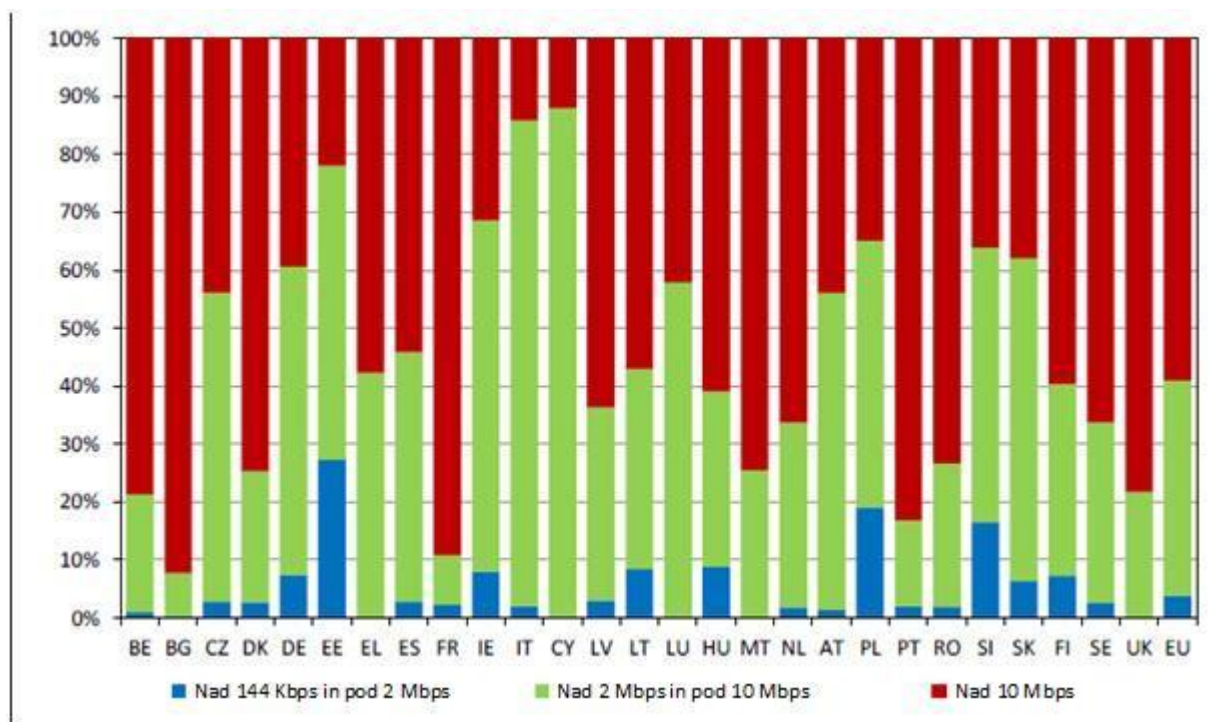
Priloga 22: Stroški dela (v mio. evrov)

Operater	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Telekom Austria	797,8	1.454,6	805,6	806,8	805,0	833,3	845,9	876,4
O2 Czech Republic	267,0	264,4	269,0	263,9	232,9	221,6	184,7	167,4
(v CZK)	7.109,0	7.106,0	7.122,0	6.613,0	6.005,0	5.573,0	5.067,0	4.642,0
T-Hrvatski Telekom	174,1	163,4	178,4	162,3	170,2	159,8	146,1	147,3
(v HRK)	1.276,0	1.202,0	1.302,0	1.198,0	1.283,0	1.208,0	1.114,0	1.128,0
Magyar Telekom	473,6	376,2	374,2	337,8	291,9	321,9	325,5	300,3
(v HUF)	120.176,0	100.320,0	101.198,0	93.884,0	91.824,0	94.084,0	96.691,0	94.750,0
Orange Polska	667,6	555,0	573,0	558,0	455,6	506,9	468,4	438,5
(v PLN)	2.399,0	2.305,0	2.352,0	2.218,0	2.031,0	2.065,0	1.946,0	1.874,0
Slovak Telekom	115,8	141,5	142,2	153,5	146,0	130,1	132,7	130,1
(v SKK)	3.889,0	4.263,0	-	-	-	-	-	-
Telekom Slovenije	126,7	144,6	152,9	162,5	150,2	153,5	142,4	138,9
Swisscom	1.475,8	1.660,6	1.737,0	2.015,4	2.067,3	2.058,5	2.204,3	2.287,9
(v CHF)	2.442,0	2.466,0	2.577,0	2.520,0	2.513,0	2.485,0	2.706,0	2.751,0

Op.: v kolikor družba posluje v drugi valuti, se za poračun uporablja referenčni tečaj ECB na konec poslovnega leta

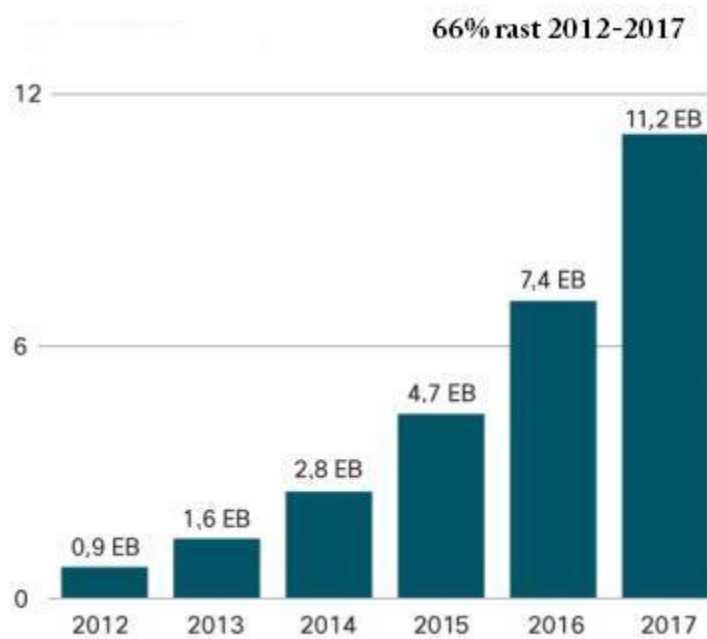
Vir: Magyar Telekom, letno poročilo 2008; Magyar Telekom, letno poročilo 2010; Magyar Telekom, letno poročilo 2012; Magyar Telekom, letno poročilo 2014; O2 Czech Republic, letno poročilo 2008; O2 Czech Republic, letno poročilo 2010; O2 Czech Republic, letno poročilo 2012; O2 Czech Republic, letno poročilo 2014; Orange Polska, letno poročilo 2008; Orange Polska, letno poročilo 2010; Orange Polska, letno poročilo 2012; Orange Polska, letno poročilo 2014; Slovak Telekom, letno poročilo 2008; Slovak Telekom, letno poročilo 2010; Slovak Telekom, letno poročilo 2012; Slovak Telekom, letno poročilo 2014; Swisscom, letno poročilo 2008; Swisscom, letno poročilo 2010; Swisscom, letno poročilo 2012; Swisscom, letno poročilo 2014; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2008; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2010; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2012; T-Hrvatski Telekom, letno poročilo 2014; Telekom Austria, letno poročilo 2008; Telekom Austria, letno poročilo 2010; Telekom Austria, letno poročilo 2012; Telekom Austria, letno poročilo 2014; Telekom Slovenije, letno poročilo 2008; Telekom Slovenije, letno poročilo 2010; Telekom Slovenije, letno poročilo 2012; Telekom Slovenije, letno poročilo 2014.

Priloga 23: Hitrosti prenosa širokopasovnih priključkov v državah EU - januar 2013

Vir: Evropska komisija, 2013c.

Priloga 24: Gibanje mobilnega podatkovnega prenosa (v exabitih na mesecih)

Vir: Cisco, 2013.